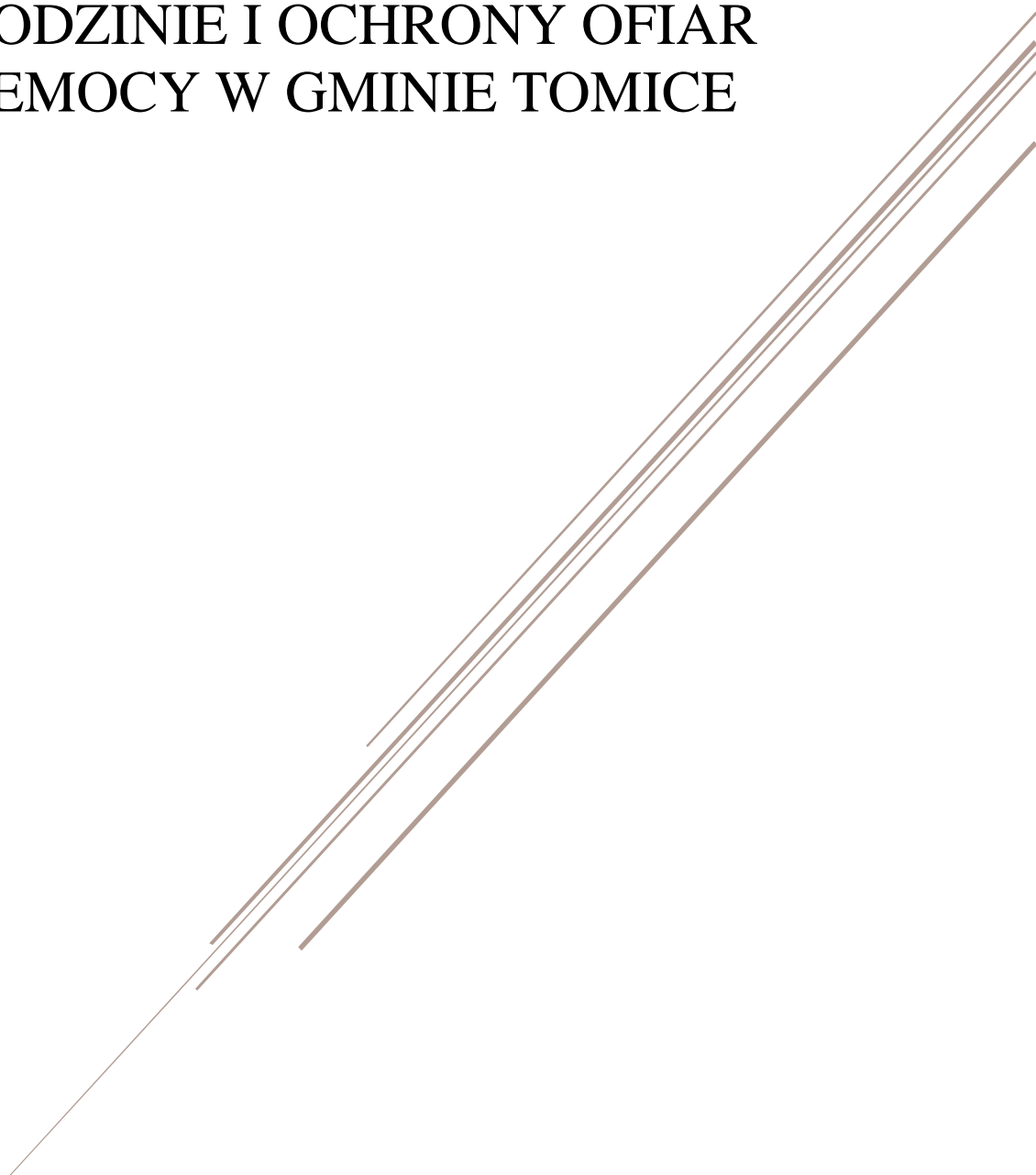

**EWALUACJA PROGRAMU
PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY
W RODZINIE I OCHRONY OFIAR
PRZEMOCY W GMINIE TOMICE**

Spis treści

1.	WSTĘP.....	3
2.	OPIS TECHNIK I NARZĘDZI BADAWCZYCH	5
3.	OPIS PRÓBY BADAWCZEJ.....	6
4.	HARMONOGRAM DZIAŁAŃ.....	7
5.	OPIS WYNIKÓW BADANIA.....	7
5. 1.	DIAGNOZA.....	7
5. 1. 1.	SYTUACJA DEMOGRAFICZNA W GMINIE W 2016 ROKU	7
5. 1. 2.	DZIAŁANIA ZESPOŁU INTERDYSCYPLINARNEGO W 2016 ROKU	8
5. 1. 3.	PROCEDURA NIEBIESKA KARTA	10
5. 1. 4.	PUNKT INFORMACJI WSPARCIA I POMOCY DLA OSÓB DOTKNIĘTYCH PRZEMOCĄ W RODZINIE.....	10
5. 1. 5.	UDZIELANIE POMOCY PRZEZ GOPS Z POWODU WYSTĘPUJĄCEJ PRZEMOCY	11
5. 2.	WYNIKI BADAŃ ANKIETOWYCH.....	11
5. 2. 1.	ANALIZA BADAŃ ANKIETOWYCH PRZEPROWADZONYCH WŚRÓD MŁODZIEŻY SZKOLNEJ	11
5. 2. 2.	ANALIZA BADAŃ ANKIETOWYCH PRZEPROWADZONYCH WŚRÓD PROFESJONALISTÓW WSPARCIA SPOŁECZNEGO	17
5.2. 3.	ANALIZA BADAŃ ANKIETOWYCH PRZEPROWADZONYCH WŚRÓD MIESZKAŃCÓW GMINY TOMICE.....	21
6.	WNIOSKI Z PRZEPROWADZONYCH BADAŃ.....	27
7.	WSKAŹNIKI REALIZACJI BADANIA W 2016 ROKU.....	32
8.	SPIS TABEL I WYKRESÓW	36

1. Wstęp

Prezentowane opracowanie zostało przygotowane na podstawie badań socjologicznych realizowanych na zlecenie Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Tomicach. Zgodnie z przedmiotem zamówienia firma „Geodiagnosis” – Anna Jagódka - Dudek została zobowiązana do przeprowadzenia ewaluacji Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie dla Gminy Tomice na lata 2016-2021, który został przyjęty Uchwałą Nr XIII/97/2016 Rady Gminy Tomice z dnia 26 lutego 2016 roku. Zgodnie przedmiotem zamówienia Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej określił zakres realizowanej usługi obejmujący: opracowanie koncepcji badania ewaluacyjnego oraz odpowiadających jej kryteriów ewaluacji pytań badawczych w odniesieniu m. in. do poniższych zagadnień:

1. Jak przebiega realizacja Programu?
2. Jakie rezultaty przyniósł Program?
3. Czy rezultaty odpowiadają zakładanym celom?
4. Czy program odpowiada na realne potrzeby grup docelowych?
5. Co należy zmienić aby poprawić skuteczność Programu?
6. Jakie działania należy podjąć w celu zwiększenia efektywności realizacji Programu?
7. Czy przyjęte wskaźniki realizacji celów Programu są adekwatne? Jeśli nie, jakie zmiany w tym przedmiocie powinny być przeprowadzone?

Celem zrealizowanego projektu badawczego zgodnie z oczekiwaniami Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Tomicach jest analiza zrealizowanych działań, celem dokonania oceny ich jakości, efektywności oraz trafności. Zakres prowadzonych badań został ponadto rozszerzony w obszarze realizacji o monitoring polegający na identyfikacji postępu osiągniętych rezultatów przedsięwzięcia.

Na potrzeby niniejszego opracowania wyznaczyliśmy cele badawcze. Cel główny badania został określony jako: Ocena efektów działań ukierunkowanych na tworzenie instytucjonalnych, organizacyjnych i materialnych warunków sprzyjających ograniczaniu przemocy w rodzinie. Cele szczegółowe badania obejmowały:

1. Ocena skuteczności działań prowadzonych w ramach Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie dla Gminy Tomice na lata

2016-2021 zmierzających do podnoszenia poziomu świadomości i wrażliwości społecznej wobec przemocy w rodzinie;

2. Ocena skuteczności działań prowadzonych w ramach Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie dla Gminy Tomice na lata 2016-2021 zmierzających do podniesienia poziomu wiedzy osób zajmujących się zawodowo lub społecznie problematyką przemocy;
3. Ocena skuteczności działań prowadzonych w ramach Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie dla Gminy Tomice na lata 2016-2021 zmierzających do budowy kompleksowego systemu pomocy i wsparcia dla osób dotkniętych przemocą w dotychczasowym miejscu zamieszkania i pobytu;
4. Ocena skuteczności działań prowadzonych w ramach Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie dla Gminy Tomice na lata 2016-2021 zmierzających do budowy kompleksowego systemu pomocy i wsparcia dla osób dotkniętych kryzysem.

Ewaluacja Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie dla Gminy Tomice na lata 2016-2021 obejmowała tzw. kryteria oceny, mające za zadanie sprecyzować, pod jakim kątem chcemy ocenić wartość danego przedsięwzięcia. Na potrzeby badania wskazano następujące kryteria oceny:

- Trafność: określa adekwatność planowanych celów interwencji i metod jej wdrażania do problemów i wyzwań społeczno-ekonomicznych, które zostały zdefiniowane w diagnozie.
- Skuteczność: ocena stopnia realizacji zakładanych celów (czy osiągnięto, co zaplanowano), skuteczność użytych metod oraz wpływ czynników zewnętrznych na ostateczne efekty (np. skuteczne działania informacyjne na temat wsparcia dla osób doświadczających przemocy domowej = realizacja działań, które przynoszą wzrost reakcji na przejawy przemocy domowej wśród mieszkańców Gminy Tomice i pracowników różnych grup zawodowych = realizacja działań, które przynoszą wzrost liczby osób korzystających z profesjonalnego wsparcia na skutek prowadzonych działań informacyjnych).

Cele badawcze związane były z inwentaryzacją i diagnozą problemu społecznego jakim jest bez wątpienia przemoc w rodzinie, prowadzoną na kilku płaszczyznach. Jedną z nich jest świadomość mieszkańców i ich opinie odnośnie badanego zjawiska, stanowiące istotne

dopełnienie instytucjonalnych badań socjograficznych, pozwalających zderzyć świadomościowe obrazy zjawisk i problemów społecznych z obrazami faktów odnotowanych w dokumentacji instytucji gminnych. Drugą płaszczyzną, która znajdowała się w obszarze badań, była dokumentacja różnego rodzaju instytucji, obsługujących zarówno struktury administracji Gminy, jak i, a może przede wszystkim mieszkańców Gminy. Studiowanie dokumentów instytucji pozwoliło na dostarczenie wiedzy o faktach i wydarzeniach w Gminie, o jednostkach oraz grupach społecznych, w których jednostka ta działa, realizuje swoje role i funkcje, które wypełnia w swoim życiu społecznym. Studiowanie tych faktów z dokumentów instytucji pozwoliło określić, na ile świadomość i opinia społeczna mieszkańców współtworzy te fakty oraz na ile ich autorzy się od nich dystansują.

2. Opis technik i narzędzi badawczych

Raport z ewaluacji Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie dla Gminy Tomice na lata 2016-2021 został przygotowany w Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej. Badania ewaluacyjne zakładały wykonanie diagnozy w trzech obszarach. Pierwszym obszarem badawczym była analiza dokumentów zastanych instytucji, które zajmują się problemem przeciwdziałania przemocy tzw. analiza „Desk research” - analiza już istniejących dostępnych danych pochodzących z różnych źródeł oraz ich analiza wtórna na potrzeby założonych celów badawczych.

Drugim obszarem, który pozostawał w kręgu zainteresowań badawczych było poznanie świadomości w badanym obszarze młodzieży szkolnej. Badaniu zostali poddani uczniowie szkół podstawowych i gimnazjalnych zamieszkali na terenie Gminy Tomice. Przeprowadzona diagnoza opierała się na reprezentatywnych badaniach, prowadzonych wśród młodzieży szkolnej. Ogólnym, celem badania było zdiagnozowanie postrzegania przez młodzież szkolną zjawiska przemocy domowej oraz zidentyfikowanie na podstawie składanych deklaracji czy przemoc dotyczy młodzieży szkolnej a jeśli tak, to jaka to jest skala. Ponadto próbowano dokonać inwentaryzacji relacji wewnątrzrodzinnych. Celem uzyskania założonych celów zostało przeprowadzone badanie ankietowe, z wykorzystaniem ankiety internetowej CAWI¹.

Trzecim zbadanym obszarem, była diagnoza profesjonalistów wsparcia społecznego, w tym: nauczycieli placówek oświatowych Gminy Tomice, pracowników Gminnego Ośrodka

---

¹ CAWI -Computer Assisted Web Interview - technika wywiadu bezpośredniego prowadzona za pośrednictwem Internetu, w którym znajduje się kwestionariusz do samodzielnego wypełnienia.

Pomocy Społecznej w Tomicach, pracowników Sądu Rejonowego w Wadowicach oraz dorosłych mieszkańców Gminy Tomice, których poproszono o uzupełnienie internetowej ankiety CAWI lub papierowego kwestionariusza ankiety.

3. Opis próby badawczej

Pierwszą badaną grupą byli dorośli mieszkańcy Gminy Tomice. W badaniu na potrzeby ewaluacji Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie dla Gminy Tomice na lata 2016-2021, wzięły udział łącznie 44 osoby. Badania wśród mieszkańców przeprowadzono w dwojaki sposób, poprzez formularz ankiety internetowej CAWI, oraz papierowy kwestionariusz ankiety. Link do ankiety internetowej został umieszczony na stronie głównej Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Tomicach oraz Urzędu Gminy Tomice, natomiast ankiety w formie drukowanej można było uzupełniać w siedzibie Ośrodka oraz w Urzędzie Gminy i wrzucać do specjalnie przygotowanych do tego celu skrzynek. W badaniu wzięło udział 36 kobiet (81,8%) oraz 8 mężczyzn (18,2%).

Drugą grupą odbiorców badania, była młodzież uczęszczająca do szkół podstawowych oraz klas gimnazjalnych znajdujących się na terenie Gminy. Młodzież szkolna wypełniała ankietę w formie elektronicznej - CAWI, poprzez udostępnionego linka bezpośrednio do ankiety. Łącznie, w badaniu wzięło udział 59 uczniów szkół podstawowych (ostatnich klas) oraz klas gimnazjum. W badaniu wzięło udział 31 dziewcząt, co stanowiło 52,5% badanych oraz 28 chłopców (47,5%). Wiek uczniów to: 8 - latkowie stanowili 8,4% badanych, 9 - latkowie 13,6% badanych, 10 - latkowie 3,4% badanych, 11- latkowie 13,6% badanych, 12 - latkowie 22,0% badanych, 13 - latkowie 32,2% badanych. Wiek nie podało 6,8% uczniów.

Trzecią badaną grupą byli specjaliści wsparcia społecznego. Ankietę skierowano do: nauczycieli, pedagogów, pracowników socjalnych i innych osób zajmujących się zawodowo tematyką przemocy. Specjalistów poproszono o wypełnienie ankiety w formie elektronicznej -CAWI. Formularze ankiet wypełnili głównie: nauczyciele i pedagodzy pracujący w tutejszych szkołach, pracownicy socjalni Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej oraz kurator z Sądu Rejonowego w Wadowicach. Łącznie w badaniu wzięło udział 8 osób, w wieku od 26 lat do 41 lat. Połowa grupy nie podała wieku. Wszystkie osoby ankietowane, posiadały wykształcenie wyższe humanistyczne.

Łączna liczba osób, które wzięły udział w badaniu wynosiła 111, co stanowiło 1,4% mieszkańców tutejszej gminy.

4. Harmonogram działań

Nazwa działania	Data
Rozesłanie pism do instytucji zewnętrznych w tym do Urzędu Stanu Cywilnego, Komendy Powiatowej Policji w sprawie udostępnienia danych oraz zebranie danych wewnętrznych (Zespół Interdyscyplinarny, GOPS)	02.11.2017
Przeprowadzenie badania ankietowego mieszkańców Gminy Tomice	15-30.11.2017
Przeprowadzenie badania ankietowego w szkołach Gminy Tomice	15-30.11.2017
Przeprowadzenie badania ankietowego wśród profesjonalistów wsparcia społecznego Gminy Tomice	15-30.11.2017
Kodowanie danych instytucjonalnych	01.12.2017
Kodowanie formularzy ankiet	02-04.12.2017
Przeprowadzenie ewaluacji Programu	05-10.12.2017
Raport końcowy	11-13.12.2017

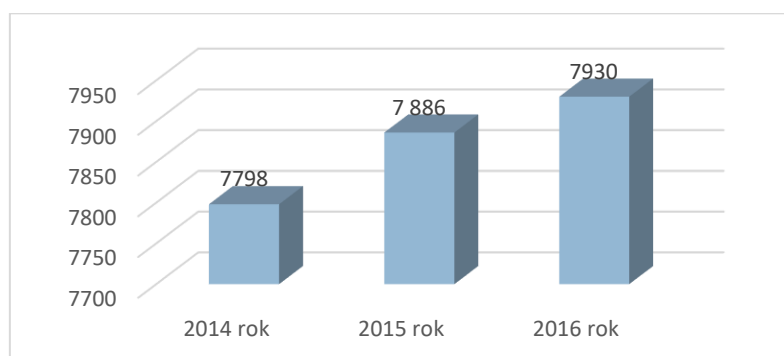
5. Opis wyników badania

5. 1.Diagnoza

5. 1.1. Sytuacja demograficzna w gminie w 2016 roku

Wg danych statystycznych w 2016 roku ² w Gminie Tomice mieszkało 7 930 osób. Dane wskazują na zwiększenie się liczby mieszkańców gminy w latach 2014-2016.

Wykres 1. Liczba mieszkańców Gminy Tomice w latach 2014-2016

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UG

² Urząd Gminy w Tomicach-Ocena Zasobów Pomocy Społecznej

Z ogólnej liczby mieszkańców Gminy, osoby w wieku przedprodukcyjnym stanowiły 22,0% wszystkich mieszkańców. Osoby w wieku poprodukcyjnym stanowiły 14,8%. Gmina Tomice należy zatem do gmin „młodych demograficznie”.

Tabela 1. Ekonomiczne grupy wiekowe mieszkańców Gminy Tomice w 2016 roku

	Wiek przedprodukcyjny		Wiek produkcyjny		Wiek poprodukcyjny	
	L. osób	%	L. osób	%	L. osób	%
Kobiety	868	49,7	2362	47,2	789	67,1
Mężczyźni	878	50,3	2647	52,8	386	32,9
Razem	1746	100	5009	100,0	1175	100,0
Razem %	22,0		63,2		14,8	

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UG

5. 1.2. Działania Zespołu Interdyscyplinarnego w 2016 roku

W zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie na terenie Gminy Tomice został powołany Zespół Interdyscyplinarny. W skład Zespołu wchodzi: Przewodniczący i Koordynator ZI, pracownicy socjalni Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej, przedstawiciele Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, przedstawiciele Komendy Powiatowej Policji w Wadowicach tj. dzielnicowi i funkcjonariusz Zespołu ds. Nieletnich i Patologii, pedagodzy szkolni, nauczyciele placówek oświatowych oraz kurator zawodowy Sądu Rejonowego w Wadowicach.

Do ustawowych zadań Zespołu Interdyscyplinarnego należy:

- Realizacja działań określonych w Programie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie dla Gminy Tomice na lata 2016-2021
- Opracowanie adekwatnych strategii postępowania w przypadku rozpoznania i zgłoszenia przemocy domowej
- Podejmowanie interwencji w przypadku przemocy domowej, pierwsza pomoc, wskazanie możliwości uzyskania pomocy interdyscyplinarnej dla wszystkich członków rodziny
- Obserwacja sytuacji dzieci i młodzieży w środowisku szkolnym
- Udzielanie pomocy dzieciom doświadczającym i będącym świadkami przemocy w rodzinie
- Monitorowanie sytuacji rodzin, w których dochodzi do przemocy, a w szczególności organizowanie wspólnych służb pomocowych
- Podejmowanie interdyscyplinarnych działań w ramach procedury „Niebieska Karta”

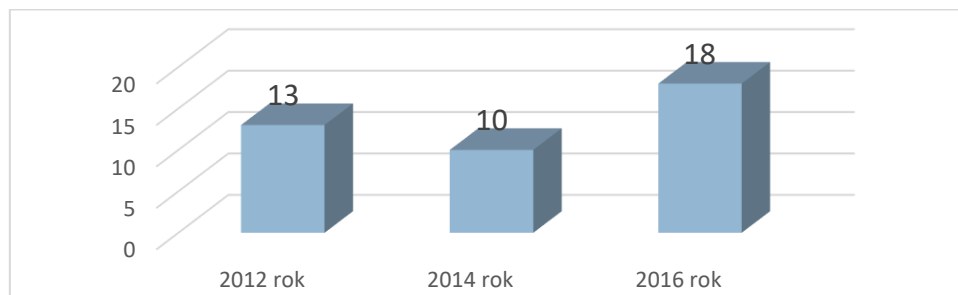

- Zbieranie i przekazywanie informacji na temat miejsc, osób i możliwości udzielenia pomocy w środowisku lokalnym. Aktualizowanie wykazu placówek wspierających rodzinę w sytuacji kryzysowej dostępnych bezpłatnie na terenie Gminy i Powiatu oraz przekazywanie tych informacji osobom potrzebującym wsparcia.

W latach 2012-2016 liczba spotkań Zespołu Interdyscyplinarnego uległa zmniejszeniu z 6 do 4. W 2016 roku Zespół objął pomocą 45 osób, w tym 16 kobiet, 14 mężczyzn oraz 15 dzieci. Wśród osób dotkniętych przemocą były 2 osoby starsze oraz 2 osoby niepełnosprawne. Ogółem pomocą objęto 16 rodzin.

W 2016 roku utworzono 18 grup roboczych ds. przemocy w rodzinie. Jest to liczba dużo większa niż w latach poprzednich, co pokazuje poniższy wykres.

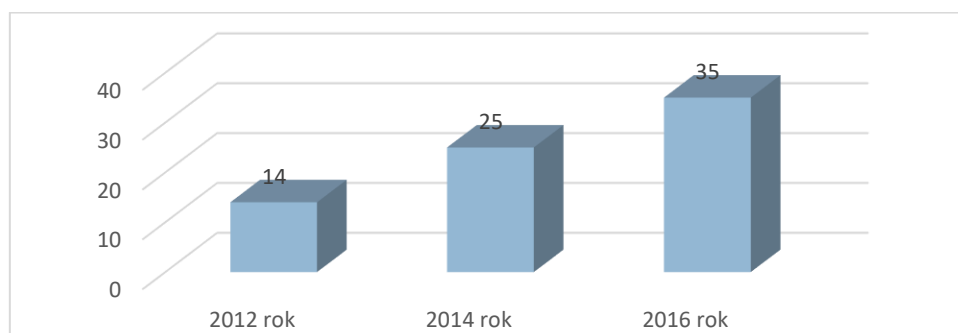
Wykres 2. Liczba powołanych grup roboczych ds. przemocy w rodzinie na terenie Gminy Tomice w latach 2012-2016

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UG

W 2016 roku pomocą grup roboczych objęto 57 osób, w tym 27 kobiet, 30 mężczyzn. Wśród tych osób były osoby niepełnosprawne i starsze. Wsparciem objęto 35 rodzin. Badania wskazały, że liczba rodzin objęta pomocą grup roboczych w ramach działań Zespołu Interdyscyplinarnego zwiększyła się w porównaniu do badania z 2012 roku. Poniższy wykres pokazuje zmiany w tej liczebności.

Wykres 3 . Liczba rodzin objęta pomocą grup roboczych w ramach funkcjonowania Zespołu Interdyscyplinarnego w Gminie Tomice w latach 2012-2016

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UG

5. 1.3. Procedura Niebieska Karta

W 2016 roku, wypełniono łącznie 23 formularze „Niebieskiej Karty”. Liczba wypełnionych formularzy zwiększyła się w porównaniu do badania z 2012 roku. Dane pochodzące ze sprawozdania z realizacji zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie wskazują, że liczba wypełnionych NK przez Policję pozostaje na jednakowym poziomie, natomiast liczba wypełnianych NK przez pomoc społeczną rok rocznie wzrasta.

Wykres 4. Liczba formularzy Niebieska Karta wypełnianych w latach 2012-2016 przez jednostki zajmujące się problematyką przemocy w rodzinie, na terenie Gminy Tomice

Jednostka	2012 rok		2014 rok		2016 rok	
	Liczba NK	%	Liczba NK	%	Liczba NK	%
Pomoc społeczna	1	5,9	3	14,3	5	21,7
Policja	16	94,1	17	80,9	17	73,9
Ochrona zdrowia	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Oświata	0	0,0	0	0,0	1	4,4
Komisja RPA	0	0,0	1	4,8	0	0,0
Razem	17	100	21	100	23	100,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UG

Łącznie w 2016 roku założono NK dla 19 kobiet doświadczających przemocy, 4 mężczyzn doświadczających przemocy oraz 16 dzieci. Procedurę Niebieskiej Karty zakończono w 21 rodzinach, w tym w 4 w wyniku braku zasadności do podejmowanych działań, i 17 w wyniku ustania przemocy w rodzinie i uzasadnionego przypuszczenia o zaprzestaniu dalszego jej stosowania oraz po zrealizowaniu indywidualnego planu pomocy w rodzinie.

Wg danych z Komendy Powiatowej Policji w Wadowicach, na terenie Gminy Tomice zanotowano w 2016 roku 2 przestępstwa znęcania się nad rodziną (art.207 kk). W 2015 roku tego typu przestępstw odnotowano 8.

5. 1.4. Punkt Informacji Wsparcia i Pomocy dla Osób Dotkniętych Przemocą w Rodzinie

Na terenie Gminy funkcjonuje Punkt Informacji Wsparcia i Pomocy dla Osób Dotkniętych Przemocą w Rodzinie. W 2016 roku, z porad z zakresu przeciwdziałania przemocy, w Punkcie skorzystało 47 rodzin. Porad socjalnych, zawodowych i rodzinnych udzielano w siedzibie GOPS oraz w miejscu zamieszkania rodzin.

5. 1.5. Udzielanie pomocy przez GOPS z powodu występującej przemocy

Wg danych otrzymanych z Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej, w 2012 i 2014 roku 2 osoby zwróciły się o pomoc, z powodu występującej przemocy w rodzinie. W roku monitorowanym, liczba osób zwiększyła się do 7.

5. 2. Wyniki badań ankietowych

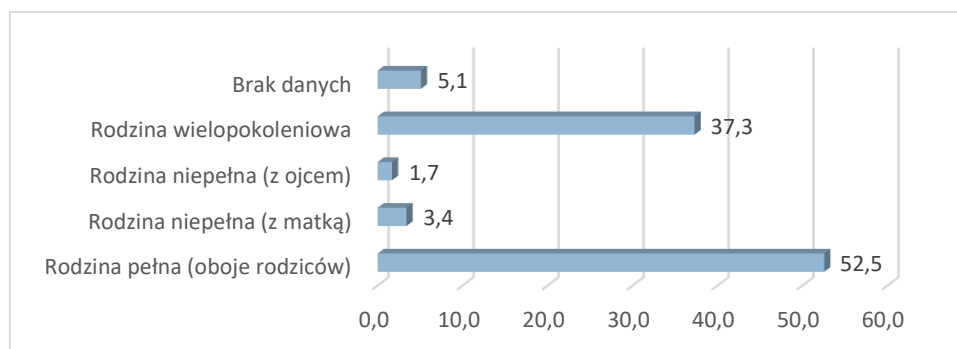
5. 2. 1. Analiza badań ankietowych przeprowadzonych wśród młodzieży szkolnej

Prezentowana diagnoza opiera się na reprezentatywnych badaniach, prowadzonych wśród uczniów szkół podstawowych oraz klas gimnazjalnych realizujących obowiązek szkolny na obszarze Gminy Tomice. Ankiety CAWI zostały rozdysponowane wśród uczniów w/w placówek oświatowych – udział w badaniu miał charakter dobrowolny. Analiza udzielonych odpowiedzi wskazuje, że 59 uczniów wyraziło chęć udziału w badaniu.

W ankiecie wzięło udział 55 uczniów Szkół Podstawowych (93,2%) i 3 uczniów gimnazjum (5,1%). Jedna osoba nie podała danych. Analiza ankiet przeprowadzona wśród młodzieży szkolnej wskazuje, że wśród badanej zbiorowości 52,5% stanowiły dziewczęta, a 47,5% to chłopcy.

Kolejnym obszarem analizy była struktura rodziny badanej młodzieży szkolnej. Analiza 59 ankiet wskazała, że dominowały rodziny pełne z obojgiem rodziców, które stanowiły w badanej zbiorowości 52,5%. Rodziny wielopokoleniowe w badanej zbiorowości stanowiły 37,3%, a rodziny niepełne z matką stanowiły 3,4 % ogółu badanej zbiorowości.

Wykres 5. Struktura rodziny badanej młodzieży szkolnej

Źródło: Opracowanie własne

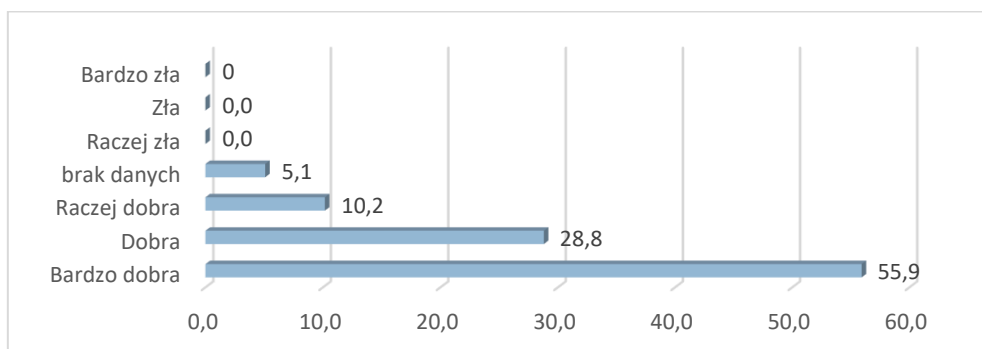
Relacje wewnątrzrodzinne badanej reprezentacji młodzieży szkolnej

Reprezentatywne badania wśród młodzieży szkolnej z wykorzystaniem kwestionariusza CAWI pozwoliły ustalić relacje rodzinne między badaną młodzieżą, a dorosłymi członkami rodziny. Ze względu na fakt, że istnieje ścisły związek pomiędzy relacjami rodzinnymi,

panującą atmosferą rodzinną a występowaniem szeroko rozumianego zjawiska społecznego jakim jest przemoc domowa podjęto próbę identyfikacji relacji rodzinnych.

Pierwsze pytanie jakie zostało zadane badanej zbiorowości, to określenie atmosfery jaka panuje w domu rodzinnym. Zadane pytanie miało charakter pytania zamkniętego. Badani, mieli zatem możliwość określenia atmosfery w domu jako: bardzo dobra, dobra, raczej dobra, raczej zła, zła, bardzo zła.

Wykres 6. Jak oceniasz atmosferę panującą w domu?

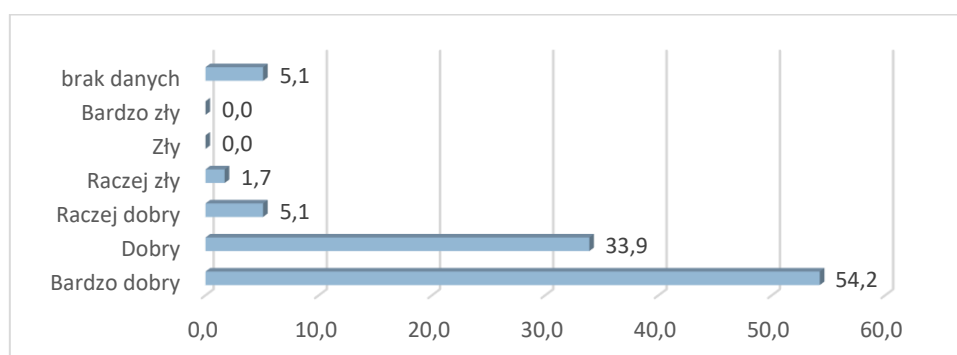

Źródło: Opracowanie własne

Wszyscy badani, którzy odpowiedzieli na to pytanie, określili atmosferę w domu jako pozytywną. Największa liczba odpowiedzi to „bardzo dobra” – 55,9%.

Kolejnym pytaniem, które zostało zadane celem określenia relacji w rodzinie było pytanie o kontakt z rodzicami. Również w tym przypadku zastosowano pytanie zamknięte. Badany miał możliwość określenia kontaktu z rodzicami jako: bardzo dobry, dobry, raczej dobry, zły, raczej zły, bardzo zły.

Wykres 7. Jak oceniasz swój kontakt z rodzicami, jako?

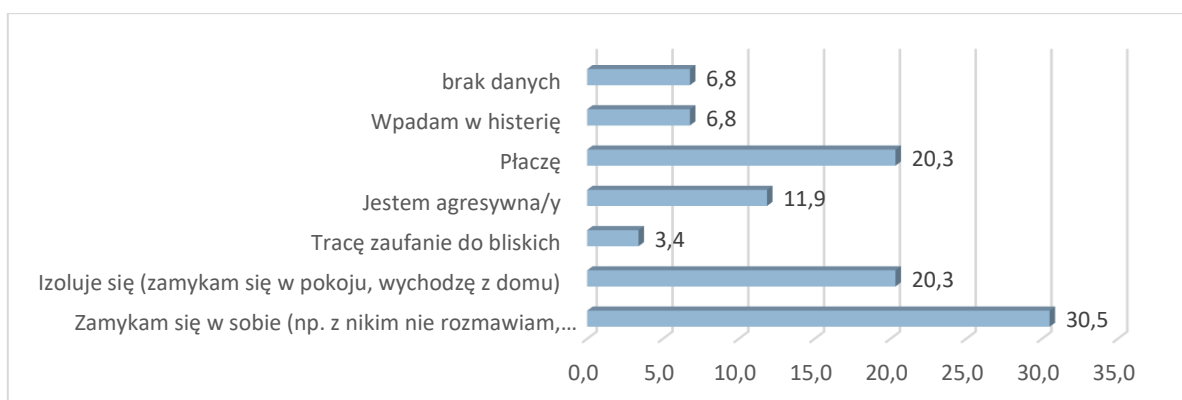
Źródło: Opracowanie własne

Udzielone odpowiedzi przez uczniów szkół podstawowych oraz gimnazjalnych wskazały w zdecydowanej większości kontakt z rodzicami jako bardzo dobry (54,2%). Uczniowie, którzy określili w badaniu kontakt z rodzicami jako dobry stanowili 33,9% badanej

zbiorowości, zaś 5,1% badanych wskazało, że mają raczej dobry kontakt z rodzicami. Negatywne oceny wskazujące na „raczej zły” kontakt, stanowiły nieliczne odpowiedzi udzielone przez badaną młodzież.

Na pytanie: „Jaka jest Twoja reakcja na kłótnie z rodzicami?”, ponad 30% ankietowanych odpowiedziało, że „zamykają się w sobie”, a nieco ponad 20% odpowiedziało, że „izolują się” lub „płaczą”.

Wykres 8. Jaka jest Twoja reakcja na kłótnie z rodzicami?

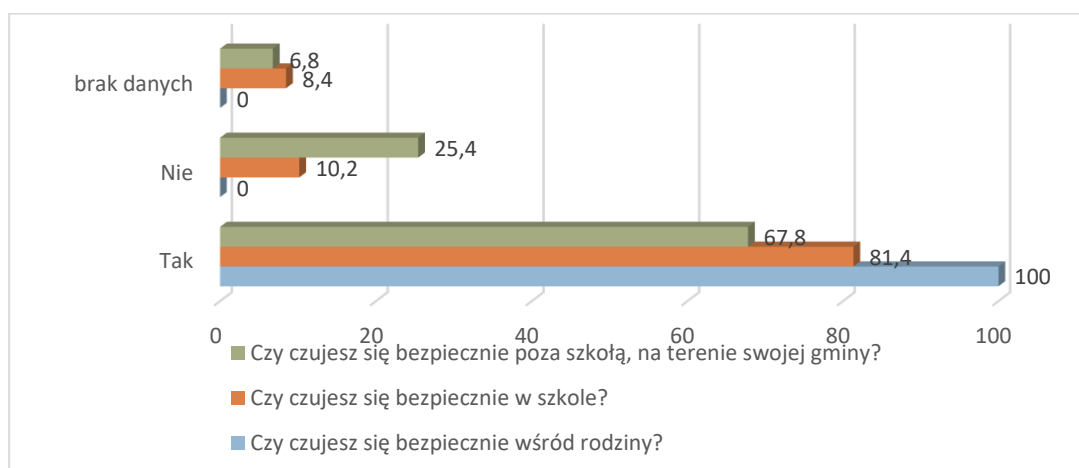

Źródło: Opracowanie własne

Poczucie bezpieczeństwa wśród uczniów

Zadano pytanie o poczucie bezpieczeństwa w szkole oraz poza szkołą - na terenie Gminy. Wszyscy uczniowie czują się bezpiecznie w środowisku rodzinnym, 81,4% uczniów czuje się bezpiecznie w szkole, a tylko 67,8% uczniów czuje się bezpiecznie poza szkołą, na terenie swojej Gminy.

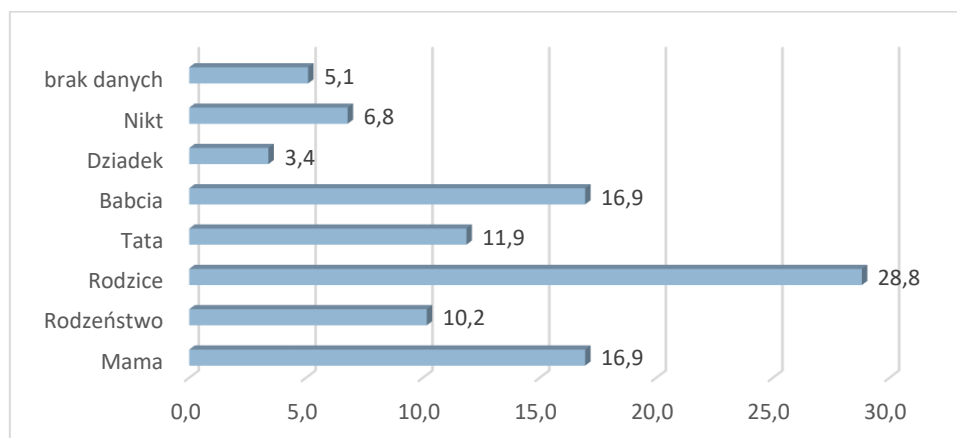
Wykres 9. Czy czujesz się bezpiecznie wśród rodziny, w szkole, na terenie swojej gminy?

Źródło: Opracowanie własne

Młodzieży szkolnej zadano pytanie, kto z rodziny ich broni, jeśli zrobią coś złego. Najwięcej uczniów odpowiedziało, że bronią ich oboje rodzice (28,8%) oraz w dalszej kolejności mama i babcia (po 16,9%). Część ankietowanych odpowiedziała, że nikt ich nie broni (6,8%).

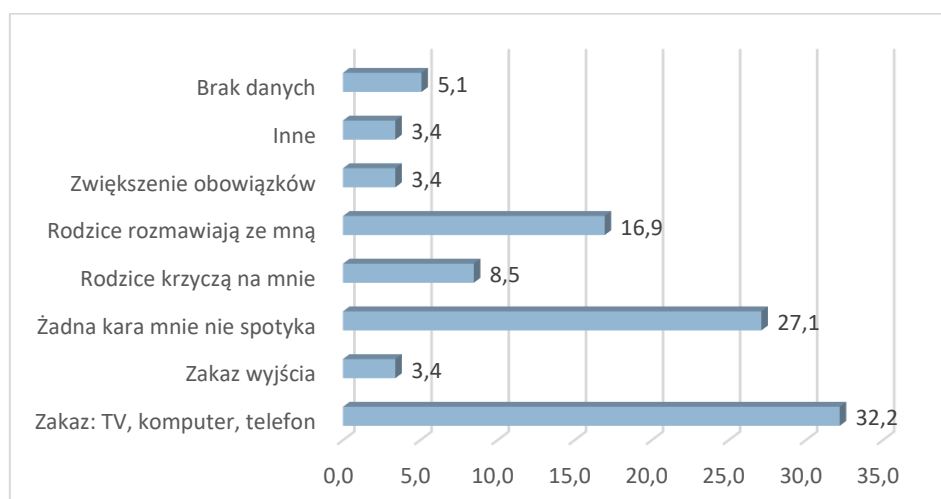
Wykres 10. Kto z rodziny broni Ciebie, nawet kiedy zrobisz coś złego?

Źródło: Opracowanie własne

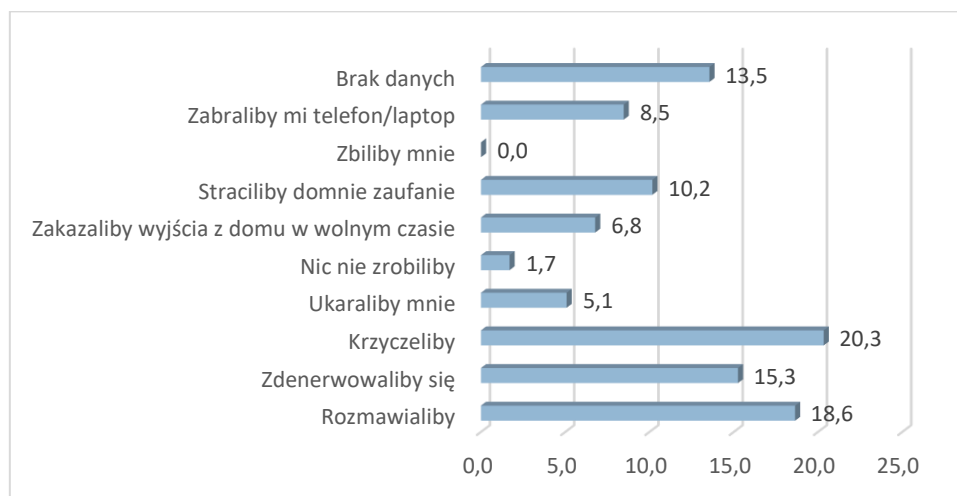
Zbadano również zdanie uczniów na temat kar, jakie spotykają ich w domu, za niewykonanie obowiązków, czy też reakcji rodziców na próby spożycia alkoholu lub bójkę. Na poniższych wykresach przedstawiono wyniki badań.

Wykres 11. Jaka kara spotyka Cię w domu za niewykonanie obowiązków?

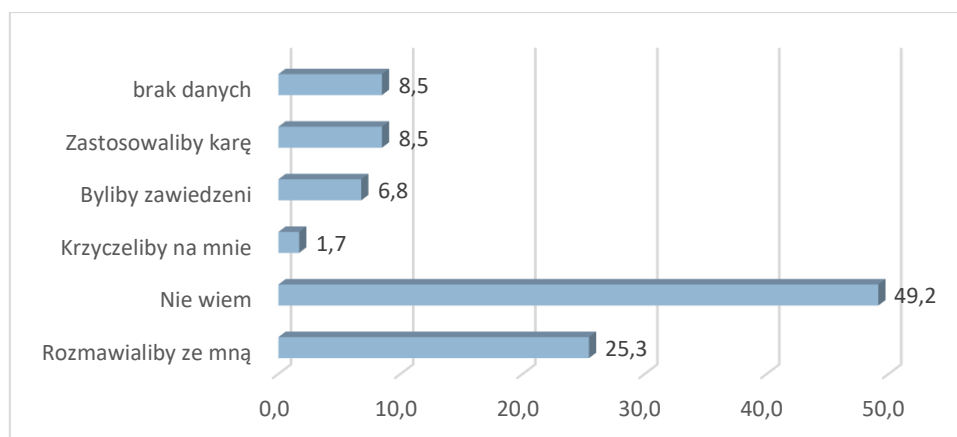
Źródło: Opracowanie własne

Wykres 12. Jak zareagowaliby rodzice, według Ciebie, gdyby dowiedzieli się, że np. piłeś/łaś, palileś/łaś?

Źródło: Opracowanie własne

Wykres 13. Jak zareagowaliby rodzice, według Ciebie, gdyby dowiedzieli się, że np. uczestniczyłeś/łaś w bójce ?

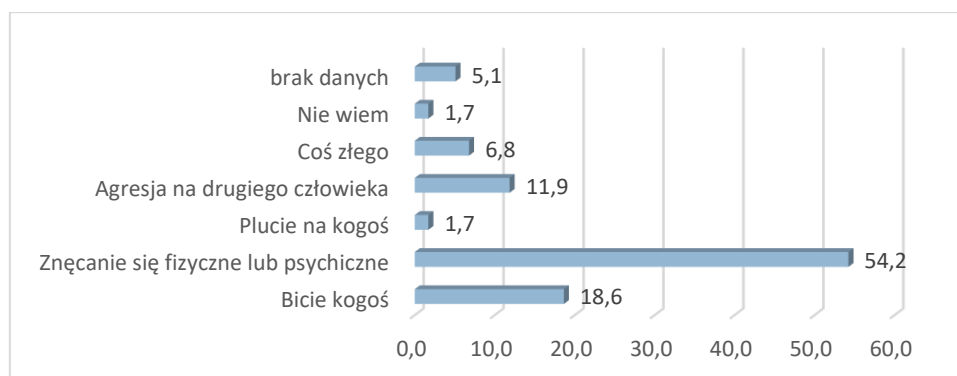

Źródło: Opracowanie własne

Przemoc w otoczeniu i doświadczeniu młodzieży

Celem badania było poznanie opinii młodzieży na temat przemocy, a także ich doświadczeń z nią związanych. Młodzież została więc zapytana, co rozumie pod pojęciem „Przemoc”. Ponad połowa badanych (54,2%) uznało, że przemoc, to znęcanie się fizyczne lub psychiczne, 18,6% badanych wskazało, że „bicie kogoś” jest przejawem przemocy. Natomiast agresja wobec drugiego człowieka, zdaniem ankietowanych, jako forma przemocy stanowiła 11,9% udzielonych odpowiedzi. Tylko 1 osoba udzieliła odpowiedzi „nie wiem”.

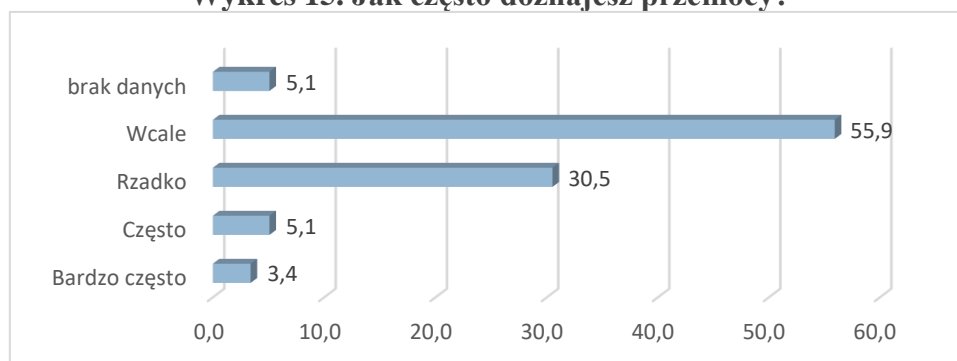
Wykres 14. Co oznacza dla Ciebie przemoc?

Źródło: Opracowanie własne

Ankietowanym zadano bezpośrednie pytanie, o doświadczenia przemocy. 55,9% osób uznało, że „wcale” nie doznaje przemocy. Z kolei 30,5% uznało, że „rzadko” doznaje przemocy w rodzinie. Padły też odpowiedzi, iż uczniowie doznają przemocy „często” i „bardzo często”.

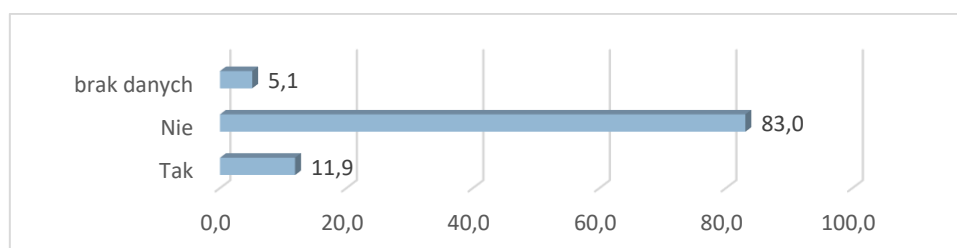
Wykres 15. Jak często doznajesz przemocy?

Źródło: Opracowanie własne

Przeważająca większość badanej młodzieży wskazała w pytaniu ankietowym, że nie była świadkiem przemocy wobec członków ich rodziny (83,0%), zaś 11,9% udzieliło odpowiedzi twierdzącej na zadane pytanie.

Wykres 16. Czy byłeś/łaś świadkiem przemocy w Twojej rodzinie?

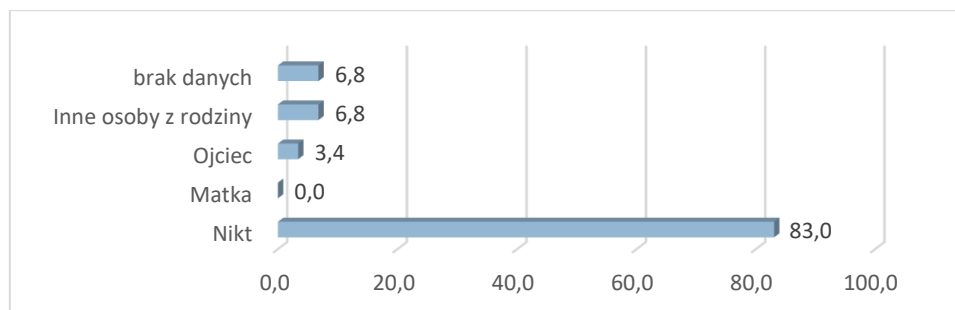

Źródło: Opracowanie własne

Uczniów zapytano, czy jeśli w rodzinie był sprawca, to kto nim był. 83,1% osób uznało, że „nikt” nie był sprawcą, jednak 3,4% osób uznało że „ojciec” oraz 6,8% że „inne osoby w rodzinie”.

Wykres 17. Kto był sprawcą przemocy w twojej rodzinie?

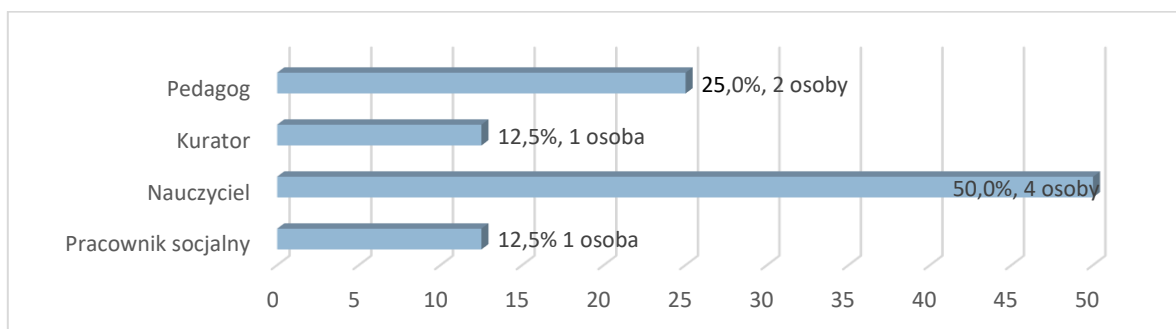
Źródło: Opracowanie własne

5. 2. 2. Analiza badań ankietowych przeprowadzonych wśród profesjonalistów wsparcia społecznego

Przeprowadzono badania wśród profesjonalistów wsparcia społecznego, w których wzięło udział 8 osób. Wszystkie badane osoby to kobiety. Zbadani respondenci to pracownicy Szkoły Podstawowej (75%), Ośrodka Pomocy Społecznej i Sądu Rejonowego.

Wykonywane zawody ankietowanych wskazały: nauczycieli (50%, 4 osoby), pedagogów (25%, 2 osoby), kuratora sądowego (12,5%, 1 osoba) i pracownika socjalnego (12,5%, 1 osoba).

Wykres 18. Jaki Pan/Pani wykonuje zawód ?

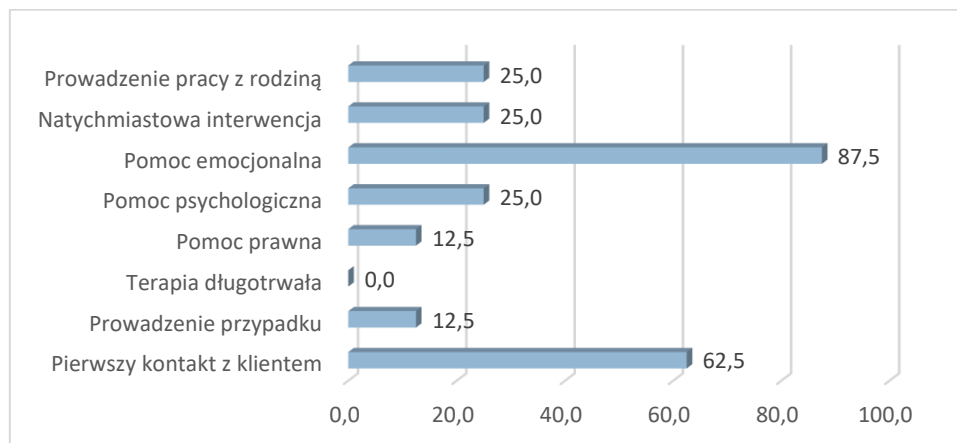

Źródło: Opracowanie własne

Jednym z pierwszych pytań, jakie zadano profesjonalistom, brzmiało: „Czy Pan(i) w wykonywanej pracy zawodowej spotyka się z przypadkami przemocy w rodzinie?”. Wszyscy ankietowani spotkali się z przypadkiem przemocy w swojej pracy. Kolejnym pytaniem skierowanym do profesjonalistów było pytanie o pracę z przypadkiem przemocy. Najwięcej

ankietowanych wyraziło zdanie, iż praca z przypadkiem przemocy wewnątrzrodzinnej polegała głównie na „pomocy emocjonalnej” (87,5%) i „pierwszym, kontakcie z klientem” (62,5%).

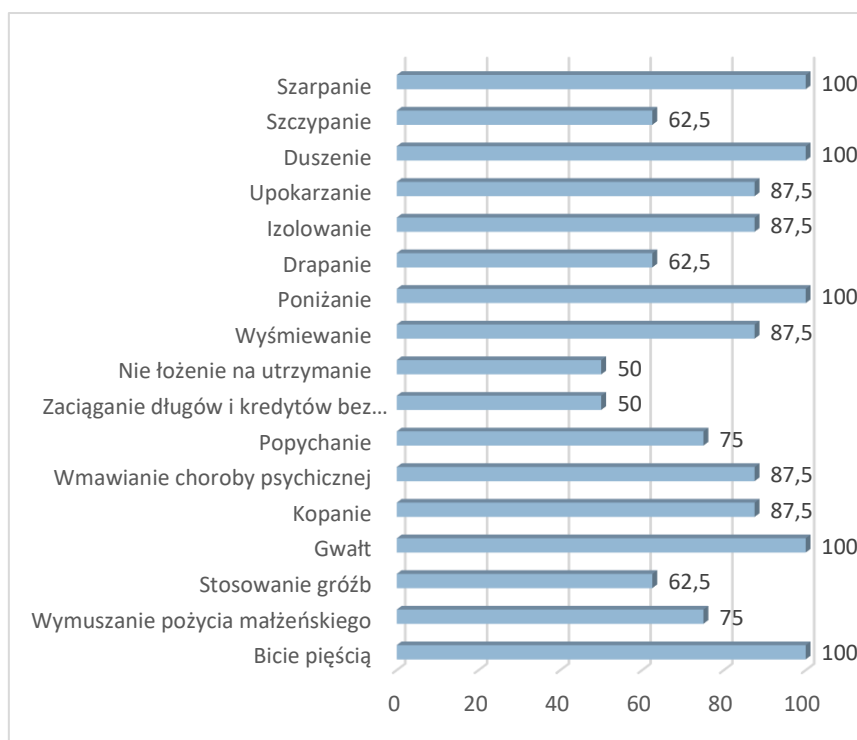
Wykres 19. Na czym polega Pana/Pani praca z przypadkiem przemocy wewnątrzrodzinnej ?

Źródło: Opracowanie własne

Na pytanie, jakie zachowanie można uznać za przemocowe, ankietowani w głównej mierze odpowiadali, że „bicie pięścią”, „gwałt”, „poniżanie”, „duszenie” i „szarpanie”. Respondenci mieli możliwość wielokrotnego wyboru odpowiedzi, dlatego niektóre wymienione odpowiedzi stanowiły 100%.

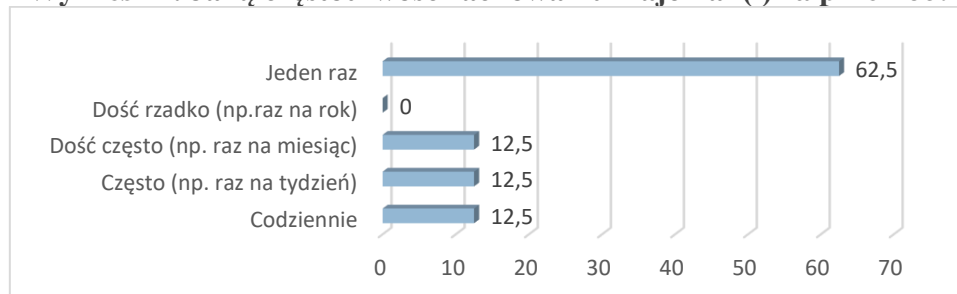
Wykres 20. Jakie według Pana(i) zachowanie można uznać za zachowanie przemocowe ?

Źródło: Opracowanie własne

Kolejne pytanie dotyczyło częstotliwości zachowań uznawanych za przemocowe. Największa liczba osób odpowiedziała, że za zachowanie przemocowe można uznać występowanie przemocy występujące „jeden raz” (62,5%).

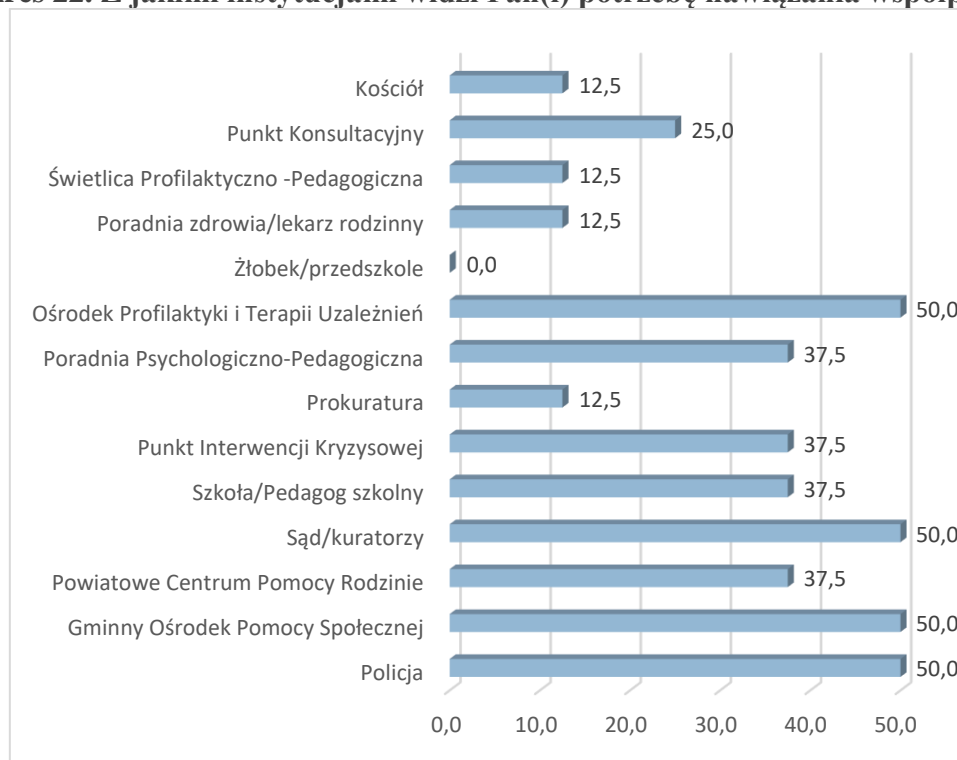
Wykres 21. Jaka częstotliwość zachowań uznaje Pan(i) za przemoc?

Źródło: Opracowanie własne

Specjalistów wsparcia społecznego zapytano o potrzebę nawiązania współpracy z innymi służbami w celu lepszego przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Wszyscy ankietowani stwierdzili, że widzą taką potrzebę. Jakie są konkretne instytucje, z którymi ankietowani widzą potrzebę nawiązania współpracy, przedstawiono na poniższym wykresie. Ankietowani mieli możliwość zaznaczenia wielu odpowiedzi. Osoby ankietowane odpowiadały najczęściej: Ośrodek Profilaktyki i Terapii Uzależnień, Sąd/kuratorzy, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Policja.

Wykres 22. Z jakimi instytucjami widzi Pan(i) potrzebę nawiązania współpracy?

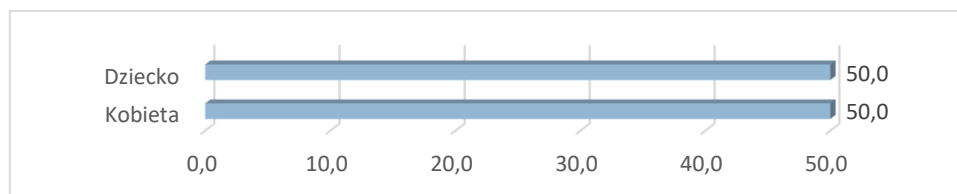

Źródło: Opracowanie własne

Do specjalistów skierowano pytanie o najbardziej skuteczne działania w pomocy ofiarom przemocy w rodzinie. Ankietowani mogli wybrać jedną odpowiedź. Każda z 8 osób wybrała inną odpowiedź: „udzielenie pomocy psychologicznej”, „udzielenie pomocy prawnej”, „izolacja sprawcy przemocy”, „praca pedagogiczna w szkole”, „zawiadomienie policji”, „realizacja procedury Niebieskie Karty”. Jedna osoba zdecydowała się udzielić odpowiedzi innej niż wymienione: „wielospecjalistyczna pomoc, całościowa”. Jedna osoba odpowiedziała, że nie wie.

Na podstawie praktyki zawodowej, specjalistów zapytano o to, które osoby doznają najczęściej przemocy. Połowa ankietowanych odpowiedziała, że „dziecko”, a połowa że „kobieta”.

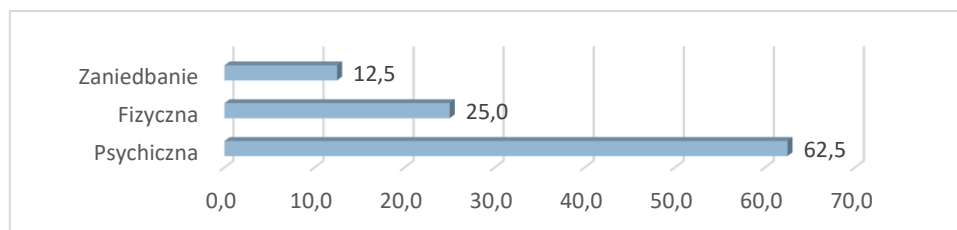
Wykres 23. Na podstawie praktyki zawodowej, które osoby doświadczają najczęściej przemocy?

Źródło: Opracowanie własne

Respondenci odpowiadali, że w toku działań zawodowych, najczęstszym rodzajem występującej przemocy jest przemoc psychiczna, kolejno fizyczna i zaniedbanie.

Wykres 24. Rodzaj zdiagnozowanej przemocy w toku działań zawodowych?

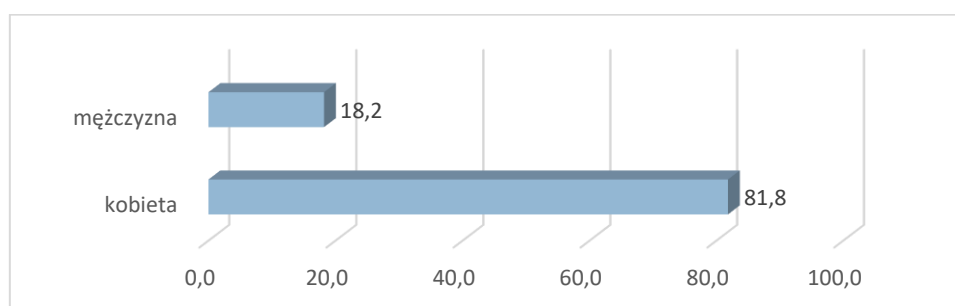
Źródło: Opracowanie własne

5. 2. 3. Analiza badań ankietowych przeprowadzonych wśród mieszkańców Gminy Tomice

Badania na potrzeby ewaluacji niniejszego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie dla Gminy Tomice na lata 2016-2021 zostały przeprowadzone wśród mieszkańców Gminy, poprzez zastosowany formularz ankiety internetowej oraz formularze w formie wydruków. Link do ankiety internetowej został umieszczony na stronie głównej Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Tomicach oraz Urzędu Gminy Tomice, natomiast ankiety w formie drukowanej można było uzupełniać w siedzibie Ośrodka oraz w Urzędzie Gminy i wrzucać do specjalnie przygotowanych do tego celu skrzynek. Łącznie w ankiecie wzięły udział 44 osoby, w tym 22 osoby wypełniły ankietę w formie papierowej (50%).

W badaniu wzięło udział 36 kobiet (81,8%) oraz 8 mężczyzn (18,2%).

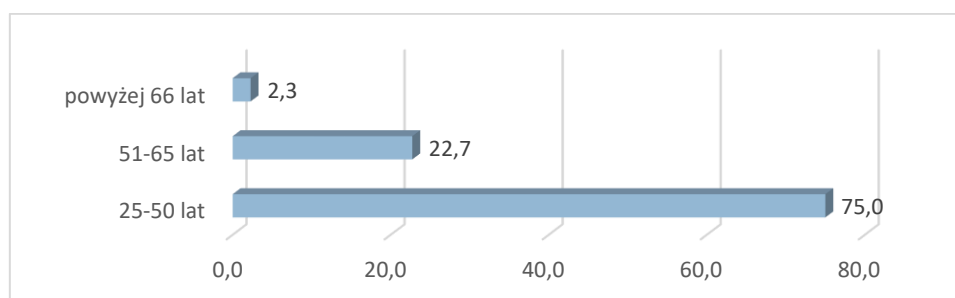
Wykres 25. Płeć badanych mieszkańców

Źródło: opracowanie własne

Ankietę wypełniały głównie osoby w wieku 25-50 lat, stanowiące 75,0% badanych.

Wykres 26. Wiek badanych mieszkańców

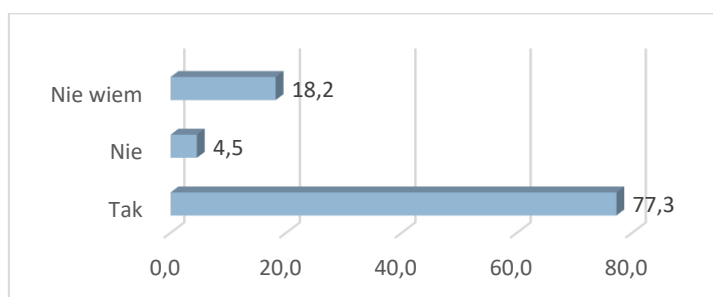
Źródło: opracowanie własne

Udział procentowy wynoszący 75,0% stanowiły osoby z wykształceniem wyższym, 20,5% to osoby z wykształceniem średnim, a pozostałe posiadały wykształcenie zasadnicze zawodowe. Stan cywilny tych osób to głównie osoby zamężne i żonate (84,1%). W badaniu wzięły udział również osoby stanu wolnego (9,1%) oraz rozwiedzione (6,8%). Dla 84,1% osób głównym źródłem utrzymania była praca – umowa o pracę bądź umowa zlecenie, dla 4,5%

renta lub emerytura. 6,8% osób badanych prowadziło własną działalność gospodarczą. Pozostałe osoby pozostawały na utrzymaniu członka rodziny bądź też pobierały świadczenia z ośrodka pomocy społecznej.

Pierwszym pytaniem jakie zadano respondentom, była opinia na temat występowania przemocy w rodzinie na terenie Gminy Tomice. 77,3% wskazało, że przemoc występuje. 18,2% nie wie czy istnieje takie zjawisko w ich miejscowości zamieszkania.

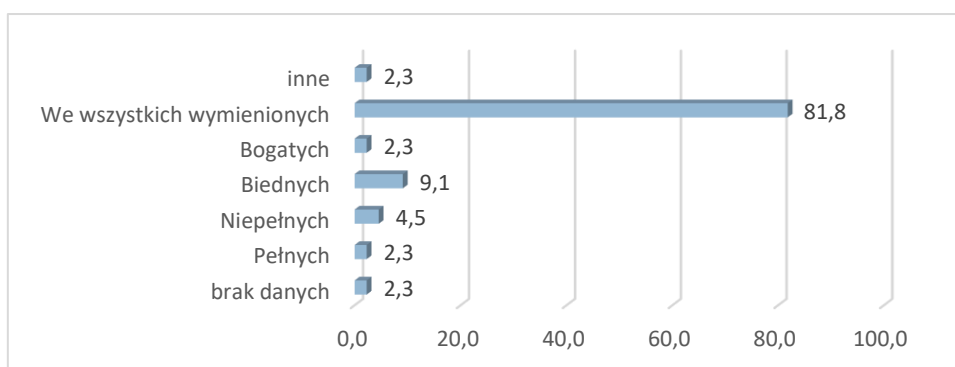
Wykres 27. Czy zdaniem Pana/Pani na terenie Gminy występuje przemoc domowa?

Źródło: opracowanie własne

Wg opinii większości badanych, przemoc występuje w różnych rodzinach – ankietowani mieli możliwość zaznaczenia pojedynczych odpowiedzi tj. w rodzinach pełnych, niepełnych, biednych, bogatych, a także we wszystkich wymienionych, która to odpowiedź była najczęstszą. Możliwe było również napisanie odpowiedzi innej niż wymienione. Jedna osoba odpowiedziała, że przemoc występuje „niezależnie od statusu rodziny”. Było to pytanie wielokrotnego wyboru, dlatego suma nie jest równa 100%.

Wykres 28. W jakich rodzinach najczęściej występuje przemoc?

Źródło: opracowanie własne

Badanym przedstawiono różne formy przemocy, które mogły mieć miejsce w ich życiu. Ankietowani odpowiadali przecząco lub twierdząco na te sytuacje. Z pośród pytań, w których było najwięcej odpowiedzi twierdzących, były: Czy zdarza się, że ktoś bliski wyśmiewa twoje opinie, poglądy, sposób w jaki się wypowiadasz? Na to pytanie 29,5% osób odpowiedziało

„tak”, kolejno na pytanie „Czy zdarza się że ktoś bliski podkreśla, że jesteś nic nie warta/y, nie ma z ciebie pożytku?” 25,0% osób odpowiedziało twierdząco oraz na pytanie „Czy zdarza się, że ktoś bliski zawstydzia cię w obecności innych?” 22,7% odpowiedziało twierdząco. Zauważono również, że większość odpowiedzi, w których odpowiadano na pytania twierdząco, pochodziła z ankiet internetowych.

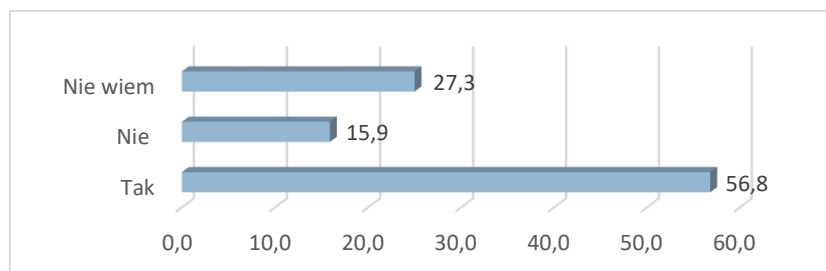
Tabela 2. Poniżej wymieniono różne formy przemocy, jakie mogą mieć miejsce w rodzinie. Proszę odpowiedzieć twierdząco, jeżeli doświadczył/a Pan/Pani przemocy lub przecząco w sytuacji, gdy nie miały one miejsca

	Liczba odpowiedzi „Tak”	Procent (%) odpowiedzi „Tak”	Liczba odpowiedzi „Nie”	Procent(%) odpowiedzi „Nie”	brak danych	%
Czy zdarza się, że ktoś bliski zabiera ci pieniądze lub nadzoruje twoje wydatki?	8	18,2	35	79,5	1	2,3
Czy zdarza się, że ktoś bliski zakazuje ci kontaktów z rodziną, znajomymi?	8	18,2	35	79,5	1	2,3
Czy zdarza się, że ktoś bliski zmusza cię do robienia rzeczy, które są uwłaszczające, poniżające?	2	4,5	41	93,2	1	2,3
Czy zdarza się, że ktoś bliski zawstydzia cię w obecności innych?	10	22,7	33	75,0	1	2,3
Czy zdarza się, że ktoś bliski zadaje ci ból fizyczny bijąc, szarpiąc, popychając czy policzkując?	4	9,1	39	88,6	1	2,3
Czy zdarza się, że ktoś bliski wyśmiewa twoje opinie, poglądy, sposób w jaki się wypowiadasz?	13	29,5	30	68,2	1	2,3
Czy zdarza się, że ktoś bliski skłania cię do kontaktów seksualnych wbrew twojej woli?	1	2,3	42	95,5	1	2,3
Czy zdarza się, że ktoś bliski niszczy twoją własność, nie pozwala na posiadanie czegoś wyłącznie dla siebie?	3	6,8	40	90,9	1	2,3
Czy zdarza się że ktoś bliski podkreśla, że jesteś nic nie warta/y, nie ma z ciebie pożytku?	11	25,0	31	70,5	2	4,5
Czy zdarza się że ktoś bliski stosuje przemoc wobec waszych małoletnich dzieci?	5	11,4	38	86,4	1	2,3

Źródło: opracowanie własne

Sprawdzono opinię i wiedzę mieszkańców dotyczącą przekazywania złych zachowań z pokolenia na pokolenie. Zadano pytanie: „Czy Pana/Pani zdaniem sprawcy przemocy sami jako dzieci byli ofiarami lub byli świadkami jak ojciec bił matkę lub matka biła ojca?” Ponad połowa ankietowanych uznała, że „tak”, jedna czwarta, że „nie wie”.

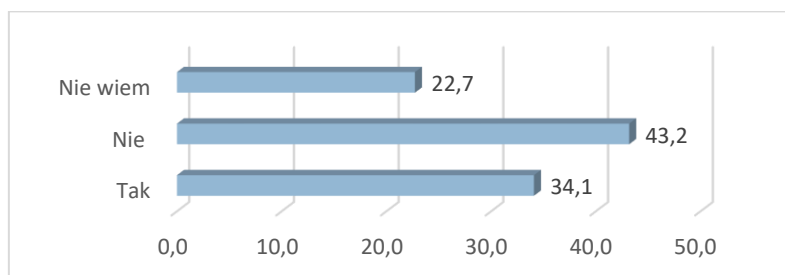
Wykres 29. Czy Pana/Pani zdaniem sprawcy przemocy sami jako dzieci byli ofiarami lub byli świadkami jak ojciec bił matkę lub matka biła ojca?

Źródło: opracowanie własne

Podzielone zdania mieli ankietowani w stosunku o pytanie dotyczące dyscyplinowania dzieci tzw. „klapsem”. Zestawiono je na poniższym wykresie.

Wykres 30. Jeżeli chciałby/chciałaby Pan/Pani zdyscyplinować nieposłuszne dziecko, to bierze Pan/Pani pod uwagę „danie mu klapsa”?

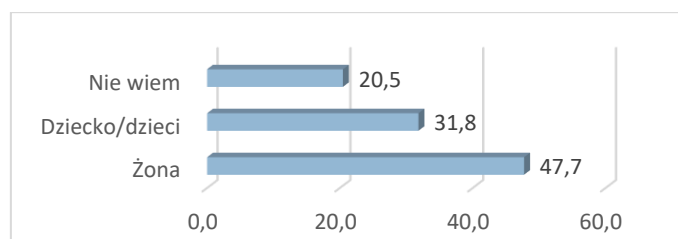
Źródło: opracowanie własne

Ankietowanych zapytano o najczęstsze ich zdaniem przyczyny przemocy w rodzinie. 88,6% osób uznało, że najczęstszą przyczyną jest alkoholizm. Na drugim miejscu, 61,4% osób uznało, że „brak wiedzy i umiejętności wychowawczych” oraz „chęć posiadania władzy i kontroli przez oprawcę”. Kolejno, nieco ponad 40% osób uznało, że przyczyną przemocy jest również „konflikt międzypokoleniowy”, a także „niedopasowanie charakteru małżonków” oraz „choroba psychiczna”. W tym pytaniu zaobserwowano, że spośród osób udzielających odpowiedzi na „Tak”, oraz osób w ogóle wypowiadających się na ten temat, większość brała udział w ankiecie internetowej. Sporo osób nie wypowiedziało się na ten temat.

Według ankietowanych, osobami najczęściej doznającymi przemocy są kobiety oraz dzieci, a osobą najczęściej stosującą przemoc jest mąż. Spory odsetek osób nie wypowiedziało się na ten temat z braku wiedzy. Ciekawostką jest również pojawienie się kilku odpowiedzi wskazujących, że sprawcami przemocy są żony oraz dzieci.

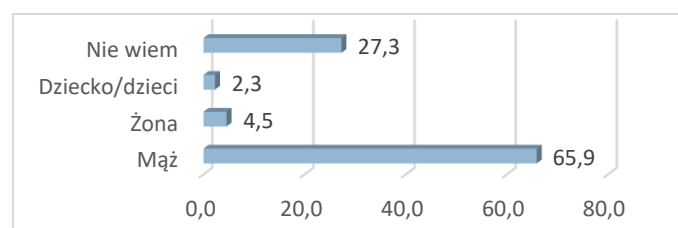

Wykres 31. Kto jest najczęściej ofiarą przemocy w rodzinie w gminie?

Źródło: opracowanie własne

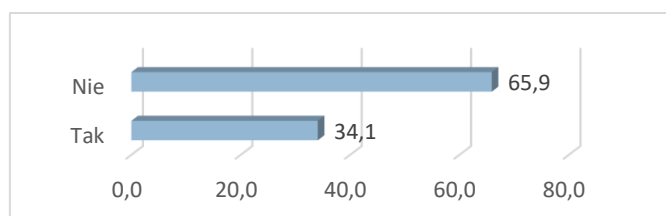
Wykres 32. Kto jest najczęściej sprawcą przemocy w rodzinie w gminie?

Źródło: opracowanie własne

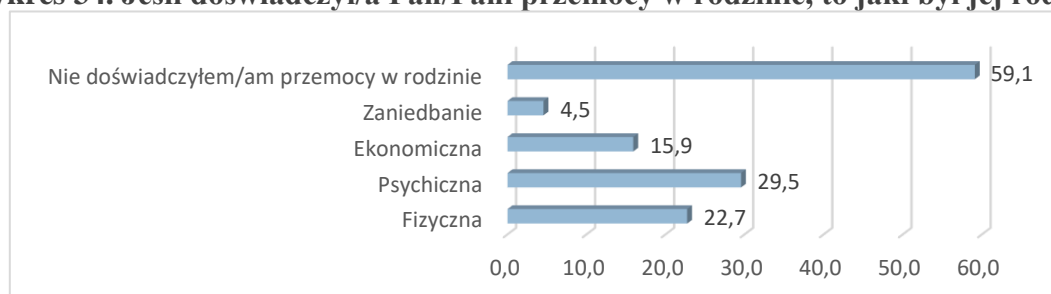
Zapytano bezpośrednio o doświadczenia związane z przemocą. Większość ankietowanych nie miała takich doświadczeń, jednak 34,1% odpowiedziało twierdząco. Najczęściej odpowiadano, że była to przemoc psychiczna (29,5%) oraz fizyczna (22,7%). Pytanie było wielokrotnej odpowiedzi, dlatego nie sumuje się do 100%,.

Wykres 33. Czy Pan/Pani doświadczył/a przemocy w rodzinie?

Źródło: opracowanie własne

Wykres 34. Jeśli doświadczył/a Pan/Pani przemocy w rodzinie, to jaki był jej rodzaj?

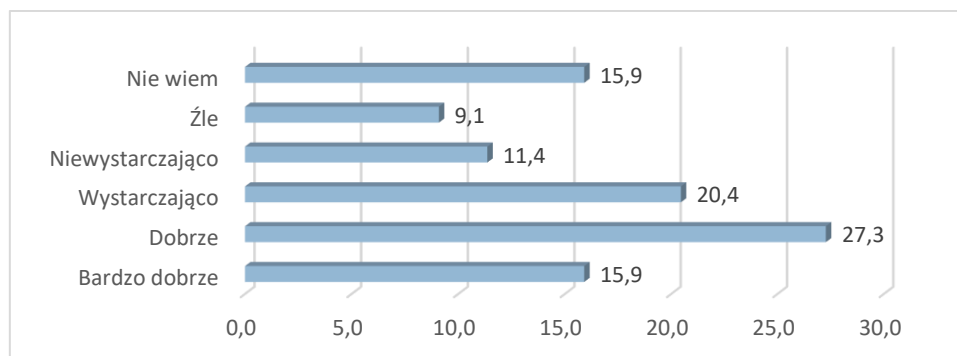

Źródło: opracowanie własne

Zróżnicowane odpowiedzi uzyskano na pytanie dotyczące działań profilaktycznych związanych z problemem przemocy w rodzinie prowadzonych na terenie Gminy Tomice.

27,3% odpowiedziało „dobrze” a 20,5%, że „wystarczająco”. Działania na poziomie „bardzo dobrym” określiło 15,9% ankietowanych. 9,1% uznało, że działania profilaktyczne są prowadzone „źle”, a 11,4%, że „niewystarczająco”.

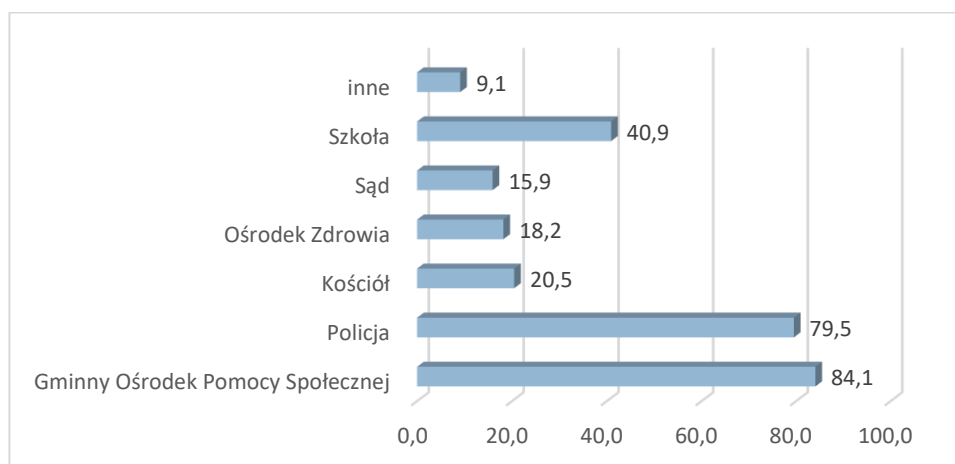
Wykres 35. Jak Pan/Pani ocenia prowadzone w gminie działania profilaktyczne związane z problemem przemocy w rodzinie?

Źródło: opracowanie własne

Według ankietowanych, osoby doznające przemocy w rodzinie, na terenie gminy mogą liczyć, w pierwszej kolejności, na pomoc Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej (84,1%), następnie Policji (79,5%), i szkół (40,9%). Było to pytanie wielokrotnej odpowiedzi, również własnej. Uzyskano 9,1% odpowiedzi własnych tj. osoby doznające przemocy w rodzinie mogą liczyć na pomoc ze strony Ośrodka Interwencji Kryzysowej w Radocy i Prokuratury. Padła też odpowiedź, że takie osoby nie mogą liczyć na nikogo.

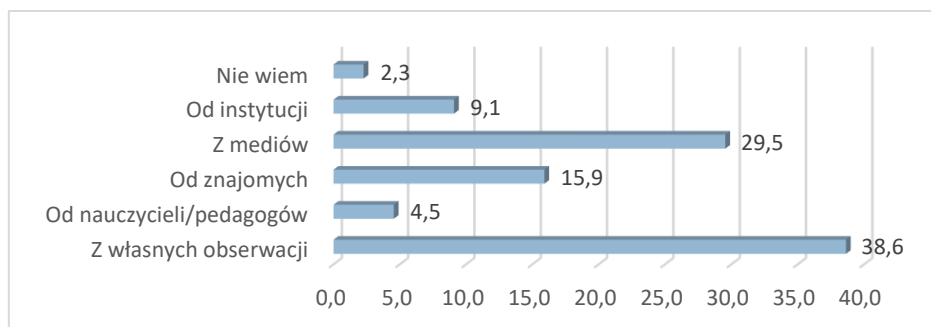
Wykres 36. Pana/i zdaniem na pomoc, jakich instytucji może liczyć ofiara przemocy

Źródło: opracowanie własne

Osoby ankietowane najczęściej uzyskiwały informacje dotyczące przemocy w rodzinie z własnych obserwacji (38,6%), z mediów (29,5%) oraz od znajomych (15,9%).

Wykres 37. Od kogo najczęściej uzyskuje Pan/i informacje na temat przemocy w rodzinie

Źródło: opracowanie własne

6. Wnioski z przeprowadzonych badań

Analiza danych statystycznych, pozyskanych z zasobów instytucjonalnych, wskazała na zwiększenie liczby osób, które zostały objęte wsparciem i pomocą grup roboczych, w ramach Zespołu Interdyscyplinarnego do Spraw Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie. Porównano dane z lat 2012-2014, w zależności od tego, jak były prowadzone dane zawarte w Programie Przeciwdziałania Przemocy Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2016-2021. Zwiększyła się również, ilość osób objętych pomocą grup roboczych z 14 do 35. W związku z tym, że zwiększyło się zapotrzebowanie na nowe grupy robocze, liczba ich została powiększona z 13 do 18. Dane wskazały również na zwiększenie się liczby rodzin, w których wszczęto procedurę „Niebieskiej Karty”, z 17 do 23 NK.

Analiza danych statystycznych pozyskanych z tutejszego ośrodka pomocy społecznej również wskazała, na zwiększenie się liczby osób objętych wsparciem pomocy społecznej z tytułu występującej przemocy w rodzinie, z 2 do 7 rodzin.

W celu ewaluacji Programu, przeprowadzono analizę badań ankietowych, które zostały wykonane zarówno w 2015 roku, w ramach konstruowania Programu na lata 2016-2021, jak i również w 2017 roku. Badania w obydwu przypadkach przeprowadzono wśród uczniów szkół oraz wśród profesjonalistów wsparcia społecznego i mieszkańców. Badania te z pewnością powiększyły wiedzę na temat skuteczności działań podejmowanych przez tutejsze instytucje zajmujące się problematyką przemocy w rodzinie.

Przeprowadzona ocena badań wśród uczniów szkół wskazała, że większy odsetek uczniów w roku ewaluacji niż w roku pierwotnych badań określiło swoją atmosferę w domu jako „bardzo dobrą” (51,9% w 2015 roku oraz 55,9% w 2017 roku). O ile w roku pierwszych badań 2,1% uczniów określało swoją atmosferę domową jako „raczej złą”, o tyle w roku ewaluacji,

żaden z badanych uczniów nie wyraził opinii negatywnej. Uczniowie w pierwszym badaniu najczęściej określali kontakt z rodzicami jako pozytywny, ale odsetek uczniów określających kontakt jako „raczej zły”, „zły” bądź „bardzo zły” był stosunkowo wysoki (3,2%). Odsetek uczniów, którzy określili w 2017 roku kontakty z rodzicami jako „raczej złe” wyniósł 1,7% (jedyne negatywne).

Wzrosło też poczucie bezpieczeństwa uczniów w środowisku rodzinnym, co przekłada się na 100% badanych uczniów w roku monitorowanym (98,2% w badaniu pierwotnym). Niepokojącym zjawiskiem jest jednak zmniejszenie się poczucia bezpieczeństwa uczniów w szkole oraz poza szkołą na terenie Gminy. W badaniu podstawowym 90,0% uczniów stwierdziło że czuje się bezpiecznie w szkole, a w badaniu ewaluacyjnym tak stwierdziło tylko 81,4% uczniów. Również 90,4% uczniów w pierwszym badaniu czuło się bezpiecznie na terenie swojej gminy, a tylko 67,8% uznało tak w badaniu z 2017 roku.

Niepokojącym faktem stało się zmniejszenie się odsetka dzieci i młodzieży, którzy uznali, że „wcale” nie doświadczają przemocy w swoich rodzinach. Odsetek ten w badaniu pierwotnym wyniósł 72,3%, a liczba odpowiedzi „często” bądź „bardzo często” łącznie dawała 3,2%. Aktualne badanie wskazało na odpowiedzi „wcale”, tylko nieco ponad połowę badanych (55,9%). Odpowiedzi „często” bądź „bardzo często” łącznie dawały 8,5%.

Zwiększył się też odsetek uczniów, którzy wskazywali na sprawców przemocy „inne osoby w rodzinie”, z 5,7% do 6,8%. W badaniu ewaluacyjnym zmniejszył się odsetek odpowiedzi wskazującej na „ojca” z 5,3% do 3,4%.

W badaniu profesjonalistów wsparcia społecznego zwiększył się odsetek osób, którzy w swojej pracy zawodowej spotykają się z przypadkami przemocy w rodzinie. W początkowym badaniu wyniósł on 85,7%, z kolei w badaniu ewaluacyjnym wyniósł 100%. Konieczność nawiązania współpracy z innymi instytucjami w zakresie przeciwdziałania przemocy zauważyło 95,5% badanych w roku podstawowym, z kolei w 2017 roku wszyscy badani widzieli taką potrzebę. Odnotowano zmniejszenie się odsetka osób, które widzą potrzebę współpracy z wszystkimi wymienionymi instytucjami, mimo tego, że ankietowani mogli odpowiadać wielokrotnie na to pytanie. Równie często jak w badaniu podstawowym, ankietowani w 2017 roku sugerowali większą współpracę z „Policją” i „Sądem” (połowa badanych).

Profesjonaliści wsparcia społecznego, w swojej pracy zawodowej zarówno w badaniu podstawowym jak i w badaniu ewaluacyjnym najczęściej spotykają się z przemocą wobec

kobiet i dzieci. Ocena osób, które zawodowo spotykają się ze zjawiskiem przemocy w rodzinie, wykazała zmniejszenie się udziału procentowego (z 68,2% do 50,0%), wskazującego na to, że „kobieta” jest najczęściej ofiarą przemocy oraz zwiększenie się udziału procentowego osób które wskazały „dziecko” jako najczęstszą ofiarą przemocy w rodzinie” (z 31,8% do 50,0%). Badanie ewaluacyjne wykazało również, że nadal dominującą formą przemocy na terenie Gminy jest przemoc psychiczna.

Celem projektu badawczego była analiza zrealizowanych działań oraz odniesienie się do poniższych pytań badawczych. Po dokonaniu analizy otrzymano następujące odpowiedzi na pytania badawcze:

1. Jak przebiega realizacja Programu?

Realizacja Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Gminie Tomice na lata 2016-2021 przebiega prawidłowo. Podejmowane są działania mające na celu pomoc rodzinom dotkniętym przemocą domową.

2. Jakie rezultaty przyniósł Program?

Celem generalnym Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie o Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Gminie Tomice na lata 2016-2021 jest „Tworzenie instytucjonalnych, organizacyjnych i materialnych warunków sprzyjających ograniczaniu przemocy w rodzinie”. W ramach celu zdefiniowano priorytety: I. Diagnozowanie i monitorowanie przemocy w środowisku lokalnym. Rezultatem było opracowanie powyższego dokumentu z monitoringu i ewaluacji, a zawarta w dokumencie diagnoza pozwoliła na zobrazowanie stanu faktycznego podejmowanych działań w celu zapobiegania zjawiskom przemocy. II. Podnoszenie poziomu świadomości i wrażliwości społecznej wobec przemocy w rodzinie. Rezultatem są liczne działania podejmowane przez Zespół Interdyscyplinary. Prowadzone są działania informacyjne dotyczące miejsc i możliwości udzielanej pomocy dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie. W siedzibie Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Tomicach działa Punkt Informacji Wsparcia i Pomocy dla Osób Dotkniętych Przemocą w Rodzinie, w którym udzielane są specjalistyczne porady. Prowadzono spotkania edukacyjno-informacyjne wśród mieszkańców Gminy. Organizowano alternatywne formy spędzania czasu wolnego dla dzieci i młodzieży z rodzin zagrożonych przemocą domową. III. Podniesienie poziomu wiedzy osób zajmujących się zawodowo lub społecznie problematyką przemocy. Rezultatem działania było prowadzenie poradnictwa specjalistycznego dla osób zajmujących się zawodowo lub społecznie problematyką przemocy oraz zapewnienie szkoleń z zakresu przeciwdziałania

przemocy dla osób zajmujących się zawodowo lub społecznie problematyką przemocy. Nie przeprowadzono spotkań Zespołu Interdyscyplinarnego o charakterze superwizji. Zespół Interdyscyplinarny odbywał specjalistyczne konsultacje. Dokonywano wyboru skutecznych rozwiązań, w szczególnie trudnych sytuacjach. IV. Budowa kompleksowego systemu pomocy i wsparcia dla osób dotkniętych przemocą w dotychczasowym miejscu zamieszkania i pobytu. Rezultatem tego działania było prowadzenie Punktu Informacji Wsparcia i Pomocy dla Osób Dotkniętych Przemocą w Rodzinie, w którym udzielano specjalistycznego poradnictwa (psychologiczne, pedagogiczne, rodzinne, socjalne, prawne). W wyniku współpracy Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Tomicach z Ośrodkiem Interwencji Kryzysowej w Radocy, zapewniono bezpieczne schronienie osobom doznającym przemocy. V. Budowa kompleksowego systemu pomocy i wsparcia dla osób dotkniętych kryzysem. Rezultatem tego działania była realizacja specjalistycznego poradnictwa oraz prowadzenie pracy socjalnej dla osób dotkniętych kryzysem, realizacja warsztatów mających na celu udzielanie specjalistycznej pomocy w zakresie wdrażania prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci i młodzieży z rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz edukacja w zakresie skutecznych sposobów w zakresie rozwiązywania konfliktów.

3. Czy rezultaty odpowiadają zakładanym celom?

Jak wynika z przeprowadzonej analizy danych oraz oceny dotychczasowych działań, nie wszystkie rezultaty odpowiadają zakładanym celom. Zastosowano tzw. kryteria oceny tj. trafność i skuteczność, mające za zadanie sprecyzować, pod jakim kątem chcemy ocenić wartość danego przedsięwzięcia. Dane dotyczące trafności i skuteczności zawarto w rozdziale: 7. Wskaźniki realizacji badania w 2016 roku.

4. Czy program odpowiada na realne potrzeby grup docelowych?

Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy w rodzinie na lata 2016-2021 odpowiada na realne potrzeby grup docelowych. Wynika to z oceny dotychczasowych działań, jak również z przeprowadzonego badania ankietowego wśród mieszkańców, uczniów i profesjonalistów wsparcia społecznego.

5. Co należy zmienić aby poprawić skuteczność Programu?

Zadania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie na terenie Gminy Tomice realizowane były na wszystkich niezbędnych poziomach. Podejmowane są liczne działania profilaktyczne i edukacyjne skierowane do mieszkańców oraz specjalistów udzielających

pomocy i wsparcia. Ponieważ program odpowiada na realne potrzeby grup docelowych, należy kontynuować realizację dotychczasowych zadań. Należy położyć również większy nacisk na działania takie jak: rozwijanie partnerskiej współpracy między podmiotami, instytucjami zajmującymi się pomocą osobom pokrzywdzonym przemocą w rodzinie, podnoszenie kwalifikacji zawodowych specjalistów działających w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, zapewnienie dostępności do grup wsparcia dla osób doświadczających przemocy domowej.

6. Jakie działania należy podjąć w celu zwiększenia efektywności realizacji Programu?

Należy kontynuować realizację dotychczasowych założeń zawartych w Programie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy w rodzinie na lata 2016-2021. Należy przy tym położyć większy nacisk na działania takie jak: rozwijanie partnerskiej współpracy między podmiotami, instytucjami zajmującymi się pomocą osobom pokrzywdzonym przemocą w rodzinie, podnoszenie kwalifikacji zawodowych specjalistów działających w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, zapewnienie dostępności do grup wsparcia dla osób doświadczających przemocy domowej.

7. Czy przyjęte wskaźniki realizacji celów Programu są adekwatne? Jeśli nie, jakie zmiany w tym przedmiocie powinny być przeprowadzone?

Przyjęte wskaźniki realizacji celów Programu są adekwatne. Nie ma konieczności podejmowania zmian w tym zakresie.

7. Wskaźniki realizacji badania w 2016 roku

C1K1 Diagnozowanie i monitorowanie przemocy w środowisku lokalnym							
Nazwa Działania	Wskaźnik/Produkt pomiaru celu	Wartość w 2016 roku	Wartość % w 2016 roku	Wartość kumulatywna 2016-2021	Źródło weryfikacji	Skala TRAFNOŚĆ ³	Skala SKUTECZNOŚĆ ⁴
Opracowanie diagnozy przemocy w środowisku lokalnym w oparciu o analizę wtórną danych zastanych (desk research).	Liczba przeprowadzonych diagnoz	1	25,0	4	OPS, PCPR, Zespół interdyscyplinarny	1	1
Przeprowadzenie badania ankietowego	Liczba przeprowadzonych badań ankietowych	1	25,0	4	Badania własne OPS	1	1
Cykliczny monitoring zjawiska przemocy w środowisku lokalnym	Liczba przeprowadzonych badań ewaluacyjnych	1	25,0	4	Badania własne OPS	1	1
C1K2 Podnoszenie poziomu świadomości i wrażliwości społecznej wobec przemocy w rodzinie							
Prowadzenie spotkań/prelekcji edukacyjno-informacyjnych wśród mieszkańców gminy	Liczba przeprowadzonych spotkań/prelekcji	3	50,0	6	sprawozdanie ze spotkań/prelekcji i/lub lista obecności	1	1
Opracowywanie i/lub publikowanie materiałów informacyjnych na temat zjawiska przemocy i instytucji udzielających pomocy	Liczba publikacji online i/lub drukowanych	3	25,0	12	zrzut ze strony www i/lub faktura potwierdzająca liczbę zamówionych publikacji drukowanych	1	1

³ „1” OZNACZA TRAFNOŚĆ DZIAŁAŃ, „0” OZNACZA BRAK TRAFNOŚCI

⁴ „1” OZNACZA SKUTECZNOŚĆ DZIAŁAŃ, „0” OZNACZA BRAK SKUTECZNOŚCI

Realizacja działań profilaktycznych mających na celu udzielanie specjalistycznej pomocy w zakresie promowania i wdrażania prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci i młodzieży z rodzin zagrożonych przemocą domową.	Liczba przeprowadzonych zajęć	2	40,0	5	sprawozdanie z zajęć i/lub lista obecności	1	1
Organizowanie alternatywnych (aktywnych) form spędzania czasu wolnego dla dzieci i młodzieży z rodzin zagrożonych przemocą domową.	Liczba wydarzeń o charakter integracyjnym i/lub sportowych skierowanych do rodzin zagrożonych przemocą	1	12,5	8	sprawozdanie z zajęć i/lub lista obecności	1	1
C1K3 Podniesienie poziomu wiedzy osób zajmujących się zawodowo lub społecznie problematyką przemocy							
Zapewnienie poradnictwa specjalistycznego dla osób zajmujących się zawodowo lub społecznie problematyką przemocy	Liczba przeprowadzonych spotkań z ekspertem/doradcą	5	83,3	6	sprawozdanie ze spotkania i/lub lista obecności	1	1
Zapewnienie szkoleń z zakresu przeciwdziałania przemocy dla osób zajmujących się zawodowo lub społecznie problematyką przemocy	Liczba przeprowadzonych szkoleń	4	80,0	5	sprawozdanie ze szkolenia i/lub lista obecności	1	1
Zabezpieczenie przed skutkami wypalenia zawodowego – realizacja superwizji	Liczba przeprowadzonych spotkań zespołu interdyscyplinarnego o charakterze superwizji	0	0,0	5	sprawozdanie i/lub lista obecności	0	0

Kontynuacja działalności Zespołów Interdyscyplinarnych celem odbywania specjalistycznych konsultacji i dokonywania wyboru skutecznych rozwiązań, w szczególnie trudnych sytuacjach	Liczba przeprowadzonych spotkań grup roboczych	70	700	10	sprawozdanie i/lub lista obecności	1	1
Kontynuacja działalności Zespołów Interdyscyplinarnych celem odbywania specjalistycznych konsultacji i dokonywania wyboru skutecznych rozwiązań, w szczególnie trudnych sytuacjach	Liczba rodzin objęta działaniem zespołu	16	13,3	120	sprawozdanie i/lub lista obecności	1	1
C1K4 Budowa kompleksowego systemu pomocy i wsparcia dla osób dotkniętych przemocą w dotychczasowym miejscu zamieszkania i pobytu							
Realizacja specjalistycznego poradnictwa (psychologiczne, pedagogiczne, rodzinne, socjalne, prawne itp.	Liczba punktów Informacji, wsparcia i pomocy dla osób dotkniętych przemocą	1	100	1	Sprawozdanie/lista obecności	1	1
Realizacja specjalistycznego poradnictwa (psychologiczne, pedagogiczne, rodzinne, socjalne, prawne itp.	Liczba osób objęta wsparciem punktu	126	61,8	204	sprawozdanie/lista potwierdzająca udzielenie wsparcia	1	1
Realizacja pracy socjalnej z ofiarami przemocy	Liczba osób objęta pracą socjalną	126	61,8	204	Sprawozdanie/lista obecności	1	1
Zapewnienie dostępu do grupy wsparcia dla osób doznających przemocy	Liczba powołanych grup wsparcia	0	0	1	Sprawozdanie/lista obecności	0	0
Udzielenie i/lub zapewnienie bezpiecznego schronienia rodzinom dotkniętych przemocą	Liczba mieszkań/pomieszczeń wspieranych dla osób doznających przemocy	1	100	1	Sprawozdanie/lista obecności	1	1

Opracowanie wzoru jednolitej procedury postępowania podczas interwencji kryzysowej wobec osoby doznającej przemoc	Liczba opracowanych procedur	1	100	1	Sprawozdanie/lista obecności	1	1
C1K5 Budowa kompleksowego systemu pomocy i wsparcia dla osób dotkniętych kryzysem							
Realizacja specjalistycznego poradnictwa (psychologiczne, pedagogiczne, rodzinne, socjalne, prawne itp.)	Liczba osób objęta specjalistycznym poradnictwem	126	126	100	Sprawozdanie/lista obecności	1	1
Realizacja pracy socjalnej dla osób/rodzin w kryzysie	Liczba osób objęta pracą socjalną	126	126	100	Sprawozdanie/lista obecności	1	1
Edukacja w zakresie skutecznych sposobów w zakresie rozwiązywania konfliktów.	Liczba przeprowadzonych spotkań	1	16,7	6	Sprawozdanie/lista obecności	1	1
Realizacja warsztatów mających na celu udzielanie specjalistycznej pomocy w zakresie wdrażania prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci i młodzieży z rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym	Liczba przeprowadzonych warsztatów	2	33,3	6	Sprawozdanie/lista obecności	1	1

8. Spis tabel i wykresów

Tabela 1. Ekonomiczne grupy wiekowe mieszkańców Gminy Tomice w 2016 roku	8
Tabela 2. Poniżej wymieniono różne formy przemocy, jakie mogą mieć miejsce w rodzinie. Proszę odpowiedzieć twierdząco, jeżeli doświadczył/a Pan/Pani przemocy lub przecząco w sytuacji, gdy nie miały one miejsca.....	23
Wykres 1. Liczba mieszkańców Gminy Tomice w latach 2014-2016	7
Wykres 2. Liczba powołanych grup roboczych ds. przemocy w rodzinie na terenie Gminy Tomice w latach 2012-2016	9
Wykres 3 . Liczba rodzin objęta pomocą grup roboczych w ramach funkcjonowania Zespołu Interdyscyplinarnego w Gminie Tomice w latach 2012-2016	9
Wykres 4. Liczba formularzy Niebieska Karta wypełnianych w latach 2012-2016 przez jednostki zajmujące się problematyką przemocy w rodzinie, na terenie Gminy Tomice	10
Wykres 5. Struktura rodziny badanej młodzieży szkolnej	11
Wykres 6. Jak oceniasz atmosferę panującą w domu?	12
Wykres 7. Jak oceniasz swój kontakt z rodzicami, jako?	12
Wykres 8. Jaka jest Twoja reakcja na kłótnie z rodzicami?	13
Wykres 9. Czy czujesz się bezpiecznie wśród rodziny, w szkole, na terenie swojej gminy?	13
Wykres 10. Kto z rodziny broni Ciebie, nawet kiedy zrobisz coś złego?	14
Wykres 11. Jaka kara spotyka Cię w domu za niewykonanie obowiązków?.....	14
Wykres 12. Jak zareagowaliby rodzice, według Ciebie, gdyby dowiedzieli się, że np. piłeś/łaś, paliłeś/łaś?	15
Wykres 13. Jak zareagowaliby rodzice, według Ciebie, gdyby dowiedzieli się, że np. uczestniczyłeś/łaś w bójkach?	15
Wykres 14. Co oznacza dla Ciebie przemoc?	16
Wykres 15. Jak często doświadczasz przemocy?	16
Wykres 16. Czy byłeś/łaś świadkiem przemocy w Twojej rodzinie?	16
Wykres 17. Kto był sprawcą przemocy w twojej rodzinie?	17
Wykres 18. Jaki Pan/Pani wykonuje zawód?	17
Wykres 19. Na czym polega Pana/Pani praca z przypadkiem przemocy wewnątrzrodzinnej?.....	18
Wykres 20. Jakie według Pana(i) zachowanie można uznać za zachowanie przemocowe?	18
Wykres 21. Jaką częstotliwość zachowań uznaje Pan(i) za przemoc?	19
Wykres 22. Z jakimi instytucjami widzi Pan(i) potrzebę nawiązania współpracy?	19
Wykres 23. Na podstawie praktyki zawodowej, które osoby doświadczają najczęściej przemocy?	20
Wykres 24. Rodzaj zdiagnozowanej przemocy w toku działań zawodowych?	20
Wykres 25. Płeć badanych mieszkańców	21
Wykres 26. Wiek badanych mieszkańców	21
Wykres 27. Czy zdaniem Pana/Pani na terenie gminy występuje przemoc domowa?.....	22
Wykres 28. W jakich rodzinach najczęściej występuje przemoc?	22
Wykres 29. Czy Pana/Pani zdaniem sprawcy przemocy sami jako dzieci byli ofiarami lub byli świadkami jak ojciec bił matkę lub matka biła ojca?	24
Wykres 30. Jeżeli chciałby/chciałaby Pan/Pani zdyscyplinować nieposłuszne dziecko, to bierze Pan/Pani pod uwagę „danie mu klapsa”?.....	24

Wykres 31. Kto jest najczęściej ofiarą przemocy w rodzinie w gminie?	25
Wykres 32. Kto jest najczęściej sprawcą przemocy w rodzinie w gminie?	25
Wykres 33. Czy Pan/Pani doświadczył/a przemocy w rodzinie?	25
Wykres 34. Czy Pan/Pani doświadczył/a przemocy w rodzinie?	25
Wykres 35. Jak Pan/Pani ocenia prowadzone w gminie działania profilaktyczne związane z problemem przemocy w rodzinie?	26
Wykres 36. Pana/i zdaniem na pomoc, jakich instytucji może liczyć ofiara przemocy	26
Wykres 37. Od kogo najczęściej uzyskuje Pan/i informacje na temat przemocy w rodzinie	27

